

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Filip ŠMAHEL

**PROSTOROVÁ DISTRIBUCE KULTURNĚ-
HISTORICKÝCH PŘEDPOKLADŮ CESTOVNÍHO
RUCHU VE STŘEDNÍCH ČECHÁCH**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Klapka, Ph. D.

Olomouc 2015

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Filip Šmahel (R12198)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Prostorová distribuce kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu ve středních Čechách

Title of thesis: The spatial distribution of cultural and historical preconditions for tourism in central Bohemia

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.

Rozsah práce: 46 stran + 3 vázané přílohy

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá prostorovým rozložením kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu ve středních Čechách, resp. ve Středočeském kraji. Teoretická část práce je zaměřena na geografii cestovního ruchu jako vědeckou disciplínu. V praktické části jsou prezentovány výsledky prostorové analýzy kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu ve vybraném území.

Klíčová slova: prostorová analýza, cestovní ruch, Středočeský kraj, kulturně-historické předpoklady

Abstract: This bachelor thesis focus on spatial distribution cultural and historical preconditions of tourism in Central Bohemia. The theoretical part of this thesis is focus on geography of tourism like branch of study. In the practical part of this thesis are results of spatial analyst cultural-historical preconditions of tourism in area of interest.

Keywords: spatial analyst, tourism, Central Bohemia, cultural and historical preconditions.

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracoval samostatně, a že jsem veškerou použitou literaturu a internetové zdroje uvedl v seznamu použité literatury

V Olomouci dne 6. 5. 2015

.....

podpis

Rád bych poděkoval vedoucímu bakalářské práce, Mgr. Pavlu Klapkovi, Ph.D., za ochotu, pomoc a cenné rady a připomínky, které mi poskytl při psaní této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Filip ŠMAHEL**
Osobní číslo: **R12198**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Prostorová distribuce kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu ve středních Čechách**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude teoreticky vycházet z Mariotova funkčně chorologického modelu cestovního ruchu. Cílem práce bude provést prostorovou analýzu vybraných lokalizačních předpokladů cestovního ruchu ve středních Čechách. Území hlavního města Prahy bude zařazeno až po případné konzultaci s vedoucím práce. Dále bude provedena typologie faktorů podle zvolených kritérií. Nedílnou součástí práce bude mapové znázornění výsledků a jejich interpretace.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- GARDAVSKÝ, V. (1993):** On Geography of Recreation. Acta Univ. Car., Geographica 28: 2, UK, Praha, s. 47-54.
HALL, C. M., PAGE, S. J. (2002): The Geography of Tourism and Recreation: environment, place, and space. Routledge, London and New York, 399 s.
MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda, Bratislava, 252 s.
PEARCE, D. (1995): Tourism Today: a geographical analysis. Longman, Harlow, 240 s.
ROBINSON, G. M. (1998): Methods and Techniques in Human Geography. Wiley and sons, Chichester, 572 s.
SHAW, G., WILLIAMS, A. M. (2002): Critical Issues in Tourism: a geographical perspective. Blackwell Publishing, Oxford, 371 s.
TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. eds. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.
VEAL, A. J. (1997): Research Methods for Leisure and Tourism: a practical guide. Prentice Hall Financial Times, Harlow, 320 s.
VEAL, A. J. (2002): Leisure and Tourism Policy and Planning. CABI Publishing, Oxon, 288 s.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **23. dubna 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

L.S.

Prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 23. dubna 2014

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

APR	Archeologická památková rezerva
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČSÚ	Český statistický úřad
CHKO	Chráněná krajinná oblast
KP	Kulturní památka
KPZ	Krajinná památková zóna
MPR	Městská památková rezervace
MPZ	Městská památková zóna
NKP	Národní kulturní památka
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VPR	Vesnická památková rezervace
VPZ	Vesnická památková zóna

Obsah

1 ÚVOD A CÍLE.....	9
2 METODIKA.....	10
3 GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ	12
4 GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU	14
4.1 DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU	14
4.2 ROZDĚLENÍ CESTOVNÍHO RUCHU	14
4.2.1 FORMY A DRUHY CESTOVNÍHO RUCHU.....	14
4.3 VÝVOJ GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU	15
4.4 PŘEDSTAVITELÉ A PRACOVNÍŠTĚ ZABÝVAJÍCÍ SE GEOGRAFIÍ CESTOVNÍHO RUCHU V ČR.....	16
4.5 METODY A ANALÝZY CESTOVNÍHO RUCHU	16
4.6 FUNKČNĚ CHONOLOGICKÝ MODEL CESTOVNÍHO RUCHU.	17
4.6.1 LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU.....	17
4.6.2 SELEKTIVNÍ PŘEDPOKALDY CESTOVNÍHO RUCHU	18
4.6.3 REALIZAČNÍ PŘEDPOKALDY CESTOVNÍHO RUCHU.....	18
5. ANALÝZA KULTURNĚ-HISTORICKÝCH PŘEDPOKLADŮ CESTOVNÍHO RUCHU VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	19
5.1 PAMÁTKY PLOŠNÉHO CHARAKTERU	19
5.1.1 PAMÁTKY UNESCO.....	19
5.1.2 MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE.....	21
5.1.3 MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY	22
5.1.4 VESNICKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE	25
5.1.5 VESNICKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY.....	27
5.1.6 ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE.....	28
5.1.7 KRAJINNÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY	29
5.2 PAMÁTKY BODOVÉHO CHARAKTERU.....	30
5.2.1 NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY	30
5.2.2 KULTURNÍ PAMÁTKY	31
6 ZÁVĚR.....	40
SUMMARY	42
POUŽITÉ ZDROJE	43
PŘÍLOHY.....	46

1 ÚVOD A CÍLE

Cestovní ruch je jedním z nejvíce se rozvíjejících odvětví služeb v současnosti. Rovněž je důležitou složkou národního hospodářství. V případě některých států se významnou částí podílí na tvorbě hrubého domácího produktu. Dle Světové organizace cestovního ruchu tvoří mezinárodní cestovní ruch zhruba 25 % všech služeb na světě a zaměstnává velké množství lidí. Mezi nejnavštěvovanější destinace patří dle Světové organizace cestovního ruchu dlouhodobě Francie a Spojené státy. Česká republika se pak pohybuje kolem 35. místa na celém světě. K nejvíce navštěvovaným místům z hlediska atraktivity patří především památky UNESCO.

Geografie cestovního ruchu jako vědní disciplína se dá považovat za jednu z nejmladších geografických disciplín. Tento obor se díky novým formám cestovního ruchu stále rozvíjí. Proto také bylo vybráno téma právě z oblasti geografie cestovního ruchu. Práce se zabývá především prostorovým rozložením památek na území středních Čech resp. Středočeského kraje. Toto území, které obklopuje Prahu, bylo existencí hlavního města vždy ovlivněno a bylo spojeno s počátky i vývojem českého státu. Vybrané území tedy bylo zmapováno právě proto, že se zde nachází množství kulturně-historických předpokladů pro cestovní ruch.

Cílem této práce je především analyzovat prostorové rozložení kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu ve vybraném území. Vybrané území, střední Čechy, je pro potřeby této práce chápáno jako Středočeský kraj. Základem pro tuto analýzu je funkčně chronologický model cestovního ruchu (Mariot, 1983), ze kterého vychází právě lokalizační předpoklady pro cestovní ruch. Prostorová analýza cestovního ruchu se pak řadí mezi jednu z nejstarších výzkumných metod tohoto oboru.

V prvních kapitolách práce bude stručně představen cestovní ruch, jeho definice a dělení. Dále zde bude popsána historie vývoje geografie cestovního ruchu jako jedné z vědeckých disciplín geografie a rovněž budou popsána pracoviště zabývající se tímto oborem na našem území. Dále zde bude věnována pozornost Mariotovu funkčně chronologickému modelu cestovního ruchu, ze kterého práce vychází. V práci bude rovněž představeno vybrané území, na němž je prováděna prostorová analýza.

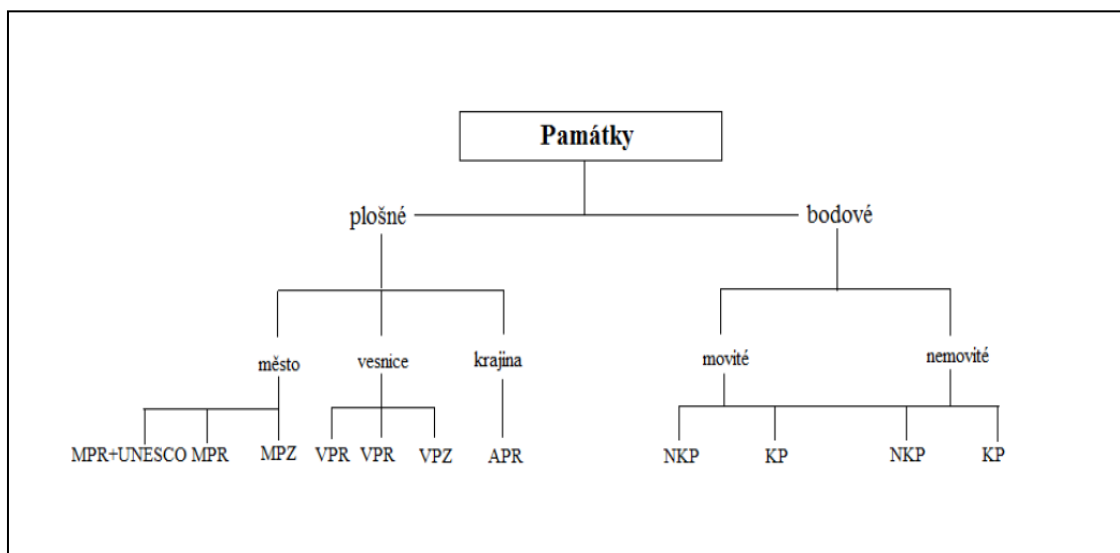
Hlavní část práce bude věnována samotné prostorové analýze kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu. Zde bude zkoumána a odůvodněna prostorová distribuce daných památek v prostoru Středočeského kraje, případně jejich vnitřní struktura. Nedílnou součástí analýzy budou mapové výstupy, které prostorovou distribuci graficky znázorní.

2 METODIKA

Jednou ze základních metod této práce bylo studium literatury. V případě teoretické části se jednalo především o literaturu z oblasti geografie cestovního ruchu. V druhé, praktické, části práce se jednalo o literaturu z oblasti historie, případně architektury. Dalším, neméně důležitým zdrojem informací, byly webové stránky. Jednalo se především o webové stránky Národního památkového ústavu. Dále byly využity webové stránky týkající se samotných památek, o kterých se v textu pojednává. Dále byly využity servery zabývající se cestovním ruchem a architekturou.

Mapové podklady byly dalším důležitým zdrojem informací pro tuto práci. V práci je využito především podkladových map daného území. Podkladovými mapami jsou okresy vybraného kraje, okresní města a vodní toky. Dále pak byly z podkladových map vybrány samotné památky, kterými se práce zabývá.

V první části práce bylo využito literatury o geografii cestovního ruchu a na jejím základě byl udělán přehled vývoje této disciplíny a pracovišť, která se jí zabývají. Důraz byl kladen na Mariotův funkčně chronologický model cestovního ruchu jelikož z něj druhá část práce vychází.

Obr. 1: Rozdělení památek.

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro výběr kulturněhistorických lokalizačních předpokladů – památek byla společně s vedoucím práce stanovena metodika, kterou se bylo nutno řídit (obr. 1). Památky byly primárně rozděleny na památky plošného a bodového charakteru. Následně bylo použito dělení dle Národního památkového ústavu. V případě plošných památek se jednalo o městské a vesnické památkové zóny a rezervace a také o kulturní památkové zóny a archeologické rezervace. Do kategorie plošných památek byla zařazena i kategorie UNESCO, jelikož se na vybraném území památka UNESCO splňující tyto předpoklady nachází. Všechny tyto památky byly převzaty z webových stránek Národního památkového ústavu, kde se nachází jejich přehled.

Další částí byly památky bodového charakteru. Zde bylo rozhodnuto o rozdělení na nemovité národní kulturní památky a nemovité kulturní památky. Seznam národních kulturních památek byl rovněž převzat z webových stránek NPÚ. Na těchto stránkách se nachází i seznam KP, vzhledem k jejich vysokému počtu ve vybraném kraji bylo rozhodnuto o jejich selekci. Za pomoci webových stránek, které se specializují na cestovní ruch, byly vybrány návštěvnicky zajímavé lokality napříč celým územím. Jednalo se o lokality, které jsou v dobrém technickém stavu a lze je alespoň z venku navštívit. Rovněž byly ze seznamu odebrány drobné stavby, jako jsou např. boží muka. Kategorie, které zůstaly prázdné, nebyly v práci zohledňovány.

U všech památek bylo dále zaznamenáno časové hledisko, resp. v jakém uměleckém slohu jsou postaveny a o jaký typ památky se jedná.

Na základě těchto předpokladů byly sestrojeny mapy, které zobrazují jednotlivé skupiny památek dle různých hledisek. Vybrané mapy byly umístěny do práce a následně byly vysvětleny jevy, které na nich lze vidět.

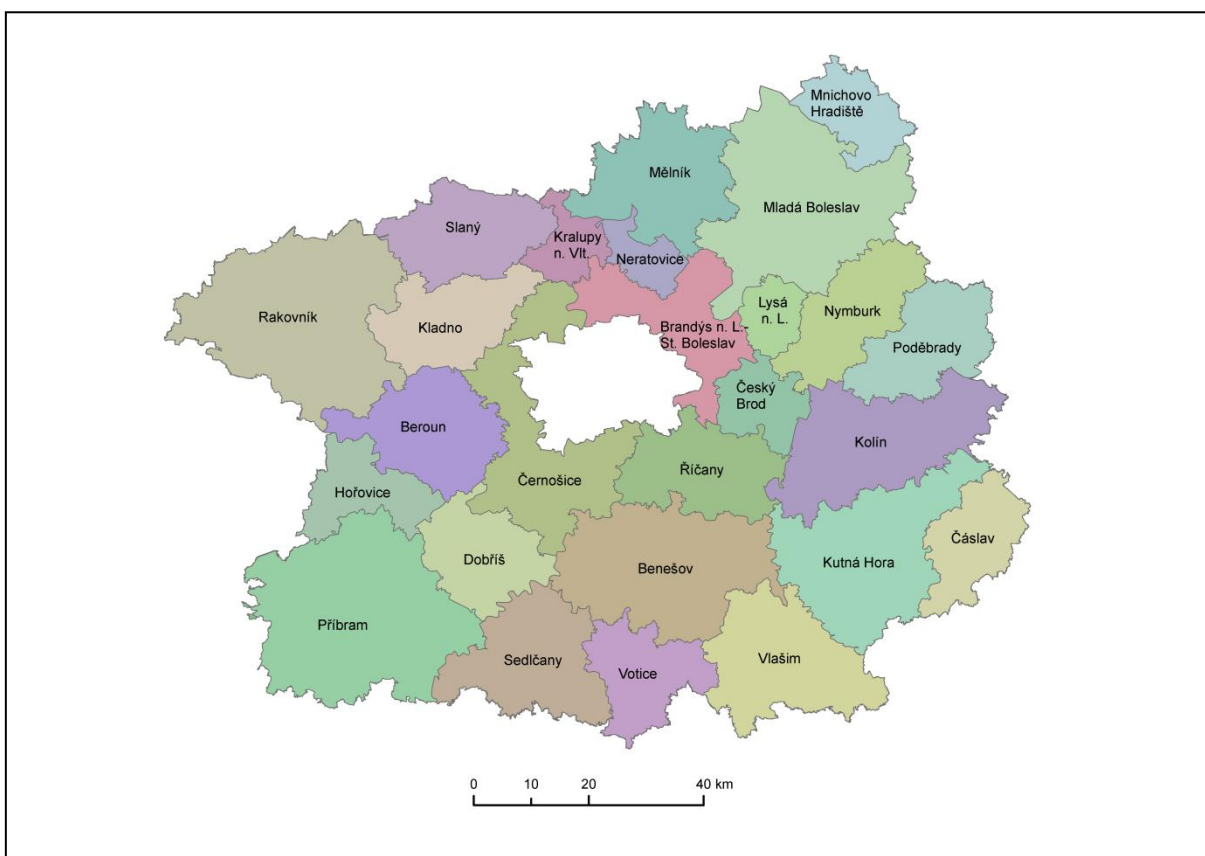
Kulturně-historické předpoklady cestovního ruchu, v případě této práce památky, byly zkoumány z hlediska jejich prostorového rozmístění v daném území, které bylo možné vyčíst se sestrojených map. Za použití literatury a webových zdrojů byly hledány důvody tohoto rozmístění. V případě památkových rezervací a zón byla zkoumána i prostorové rozložení těchto oblastí v rámci daného města, případně obce.

Všechny mapy v této práci byly zpracovány v programu ArcMap 10.0. Podklady pro tyto mapy byly ve formě shapefilu převzaty z ArcČR 500, případně byly pro potřeby práce vytvořeny na základě seznamů daných památek.

3 GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ

Středočeský kraj vznikl v roce 2001 a zabírá území o rozloze 11 015 km² v centrální části Čech. Kraj se rozprostírá okolo hlavního města Prahy. Sousedí se sedmi kraji, jedná se o všechny České kraje, vyjma Karlovarského. Administrativním centrem je Praha, která však leží mimo území kraje.

Samotný Středočeský kraj tvoří administrativní území Střední Čechy (NUTS2). Kraj se skládá ze dvanácti okresů: Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník. Vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb. byl Středočeský kraj rozdělen na 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Vymezení těchto správních obvodů lze vidět na obrázku 2. Území kraje tvoří 1 145 obcí, z nichž 74 má statut města.

Obr. 2: SO ORP ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0.

Dle ČSÚ žilo ve Středočeském kraji k 1. 1. 2014 1 302 336 obyvatel. Středočeský kraj je tak krajem s nejvyšším počtem obyvatel v České republice. Demografický vývoj tohoto kraje je již od 90. let odlišný od ostatních krajů. Kraj zaznamenává nárůst

obyvatelstva, a to především kvůli migraci. S tím je spojená i bytová výstavba, která dosahuje nejvyšších hodnot ze všech krajů. (Toušek a kol., 2005)

Středočeský kraj je ekonomicky úzce svázán s hlavním městem Prahou. Výhodou pro vazby mezi krajem a hlavním městem je především hustá dopravní síť. Krajem prochází všechny hlavní železniční i silniční tahy, které do hlavního města vedou z různých částí republiky. (Středočeský kraj, 2015)

Území kraje je v severní části rovinaté, v jihozápadní a jižní části pak lze pozorovat vrchoviny. Středočeským krajem protékají dvě největší řeky v České republice. Jedná se o řeku Labe a Vltava. Řeka Vltava se na území kraje, u města Mělník, do Labe vlévá. Severovýchod kraje je pak odvodněn řekou Jizera. Nejen pro oblast Polabí, ale i pro celý kraj jsou typické nízké srážkové úhrny. V oblasti Kladenska se do roku 2002 těžilo černé uhlí, rudné doly se nacházely na Příbramsku a Kutnohorsku. V současné době jsou vytěžována ložiska šterkopísků především v oblasti Polabí

Do Středočeského kraje zasahuje biosférická rezervace UNESCO CHKO Křivoklátsko. Dalšími přírodními rezervacemi jsou CHKO Kokořínsko s typickými skalními útvary, CHKO Český kras, kde lze nalézt Koněpruské jeskyně, případně vytěžené vápencové lomy. Nejmenší CHKO v kraji je CHKO Blaník, která se rozprostírá v okolí hory Blaník. Na severovýchodě do kraje zasahuje i CHKO Český ráj, která je charakteristická pískovcovými skalními městy. (Toušek a kol. 2005)

Dle ČSÚ se ve Středočeském kraji v roce 2014 nacházelo 34 900 lůžek v různých typech ubytování. Oproti roku 2013 je zde značný úbytek, a to o 5 000 lůžek. Úbytek si lze nejspíše vysvětlit tím, že v roce 2014 činil podíl Středočeského kraje na ubytování zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních pouze 2,3 %. Agentura Czech Tourism dále uvádí, že podíl hlavního města Prahy činil 65,5 %.

Turistický region Střední Čechy, vymezený agenturou Czech Tourism, prakticky kopíruje území Středočeského kraje. Výjimkou je oblast Českého ráje, která je vymezena jako samostatný region. V rámci turistických oblastí dělí agentura region na oblasti západ, jih a Polabí.

4 GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU

4.1 DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU

Definice geografie cestovního ruchu lze v různých zdrojích nalézt velké množství. Každá z těchto definic charakterizuje cestovní ruch jinak. Společným znakem všech definic je, že se vždy jedná o aktivity osob v daném prostoru a čase.

Mariot (1983) ve svém díle užívá definici C. Kaspara, která zní: „*Cestovní ruch představuje komplex vztahů a jevů vznikajících při cestách a pohybu osob, pro které není místo jejich pobytu místem jejich trvalého bydliště ani pracoviště*“. Další možnou variantou je definice dle Touška a kol. (2008): „*Cestovní ruch je souhrn aktivit osob, cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí a pobývajících v těchto místech po dobu ne delší než jeden rok, za účelem trávení volného času, podnikání nebo jiným účelem*“. Štěpánek a kol. (2000) chápou cestovní ruch jako „*obecně pojatý objekt, který představuje reálný socioekonomický volný systém, jehož základními stavebními prvky jsou subsystém nabídky, subsystém poptávky, realizační subsystém a vazby mezi nimi představující toky turistů, služeb informací a finančních prostředků*“.

4.2 ROZDĚLENÍ CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch lze rozdělit do skupin z mnoha hledisek. Toto členění dle Touška a kol. (2008) nepředstavuje skutečnou pojmovou klasifikaci, nýbrž tvoří obchodní, pracovní, nebo propagační označení. To je důvodem k tomu, že se neustále mění.

4.2.1 FORMY A DRUHY CESTOVNÍHO RUCHU

V případě forem se jedná o primární rozdělení na několik základních forem, kterými jsou: městský cestovní ruch, letní rekreace a turistika u vody, zimní sporty a rekreace lázeňský cestovní ruch a také kongresový a veletržní cestovní ruch. Formy můžeme podrobněji dělit např. na lovecký cestovní ruch, vinařský cestovní ruch, cykloturistiku, aj.

Kromě forem se cestovní ruch dělí do několika skupin podle druhu. Pro různé skupiny je vždy charakteristické jisté hledisko, dle kterého je provedeno rozdělení. Mezi hlediska patří např. délka pobytu způsob dopravy organizace, atd.

Z hlediska realizace se dělí na domácí nebo zahraniční cestovní ruch. zahraniční lze dále rozdělit na příjezdový, kdy do daného státu přijíždí návštěvníci ze zahraničí nebo na výjezdový kdy naopak občané vycestovávají. Souhrn zahraničního cestovního ruchu je označován jako mezinárodní cestovní ruch.

Jako další hledisko lze označit způsob úhrady zájezdu. Zde se poté cestovní ruch člení na volný a vázaný přičemž při volném si účastníci hradí náklady a rozhodují se o termínu. Při vázaném se o platbu starají společenské fondy a termín je mnohdy určen.

Cestovní ruch lze členit také z hlediska organizace. Jedním druhem je cestovní ruch neorganizovaný, kdy si účastník většinou vše zařizuje sám. Opakem je organizovaný cestovní ruch, který je zprostředkován cestovní kanceláří nebo agenturou. S tímto dělením je propojeno rovněž rozdělení na cestovní ruch skupinový a individuální.

Důležitým hlediskem je délka účasti. Zde se vymezuje krátkodobý cestovní ruch kde se jedná o pobyty do tří dnů dále pak dlouhodobý cestovní ruch, kam spadají ostatní, delší pobyty. Rovněž lze rozdělit i podle časového rytmu.

Posledním, neméně důležitým, hlediskem je rozložení během roku. Zde se jedná o sezónní a celoroční cestovní ruch. V případě sezónního jde především o letní nebo zimní sezónu.

4.3 VÝVOJ GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU

Geografie cestovního ruchu je považována za jednu z nejmladších geografických disciplín. Její počátky jsou datovány do 30. let 20. století. Pozdní vznik této vědecké disciplíny je zapříčiněn rozvojem samotné rekreace a volného času. Rozvoj tohoto vědního oboru mohl začít po zkrácení pracovní doby a prodloužení dovolené na počátku 20. století. V této době se začaly formovat první teoretické základy geografie cestovního ruchu. Dle Halla a Page (2008) byl v této době nejvíce uplatňován ekonomický směr výzkumu a nejvýznamnější práce této doby pocházely z anglosaských zemí

Během 40. let 20. století se geografie cestovního ruchu začala rapidně rozvíjet. Byly definovány pojmy a upřesněn předmět výzkumu. Hodnotily se např. přírodní předpoklady, rozložení cestovního ruchu neb typologie oblastí cestovního ruchu. Hlavními místy výzkumu se v této době staly Německo, Francie, Švýcarsko a USA.

Další rozvoj této disciplíny nastal po druhé světové válce, a to díky masivnímu rozvoji samotného cestovního ruchu. Geografie cestovního ruchu se tak mohla stát samostatnou vědní disciplínou. Ta se však zaměřovala především na ekonomické otázky.

Naopak v 60. letech 20. století se geografie cestovního ruchu zaměřovala především na otázky sociologické. Následně došlo k rozvoji kvantitativních metod.

Za dynamický se dá považovat rozvoj geografie cestovního ruchu od 80. let do současnosti. Jedná se především o rozvoj mezinárodního cestovního ruchu. Rozvoji této

disciplíny také pomáhá globalizace a vývoj informačních technologií. Hrozbou je negativní vliv cestovního ruchu na životní prostředí.

4.4 PŘEDSTAVITELÉ A PRACOVNÍŠTĚ ZABÝVAJÍCÍ SE GEOGRAFIÍ CESTOVNÍHO RUCHU V ČR

Mezi hlavní témata české geografie cestovního ruchu patří a patřilo druhé bydlení, hodnocení lokalizačních faktorů, regionální výzkum cestovního ruchu na území ČR, atlasová a mapová tvorba a rajonizace cestovního ruchu v ČR. (Toušek a kol. 2008)

Mezi nejvýznamnější geografická pracoviště, která se zabývala výzkumem cestovního ruchu lze zařadit Geografický ústav ČSAV v Brně. Většina prací tohoto ústavu je spojena se jménem J. Vystoupila. V současné době nemá tento vědní obor samostatnou katedru na žádné z vysokých škol v ČR. Zabývají se jím však katedry geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde je zastoupen jmény jako např. I. Bičík nebo V. Gardavský. V případě Masarykovy univerzity v Brně se jedná o D. Seidenglanze. Na PřF UP v Olomouci se cestovním ruchem, především pak druhým bydlením, zabývala S. Šprincová. Geografií cestovního ruchu se zabývají i pedagogické fakulty, např. na Západočeské univerzitě v Plzni, kde je tento obor zastoupen S. Mírvaldem.

Cestovním ruchem mimo geografická pracoviště se zabývá katedra regionálních a správních věd na VŠE v Praze. Dále je pak cestovní ruch studován na Univerzitě Hradec Králové, Jihočeské univerzitě případně na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě.

4.5 METODY A ANALÝZY CESTOVNÍHO RUCHU

Metod, kterými lze analyzovat cestovní ruch, je množství. Jedná se o funkčně prostorové hodnocení aspektů, demografické a psychografické analýzy trhu cestovního ruchu. Dále lze analyzovat profily návštěvníků, jejich chování, či dotazníkovou formou šetřit participaci obyvatelstva na cestovním ruchu.

Jedním z hlavních směrů regionálně geografického výzkumu je geografická analýza forem cestovního ruchu. Analyzují se také ekonomické přínosy a dopady cestovního ruchu na obyvatelstvo, případně dané území.

Nejrozšířenějším směrem výzkumu je klasifikace, typologizace a regionalizace oblastí kde se cestovní ruch odehrává. První práce na toto téma se objevily již v 50. letech minulého století. Základním vymezením jsou zde tři úrovně. Jedná se o typizaci a rajonizaci a regionální výzkumy menších územních celků. Druhou úrovní je regionální analýza větších územních celků. Jedná se především o oblasti cestovního ruchu a rekreace,

kterými jsou např. horské nebo přímořské oblasti. Posledním směrem tohoto výzkumu je regionalizace a rajonizace na celostátní a mezinárodní úrovni. Výsledky těchto výzkumů bývají prezentovány v národních atlasech.

Na základě syntézy faktorů, které cestovní ruch ovlivňují pak lze vymezit relativně homogenní regiony. K rajonizaci jsou používány tři základní principy první je geografický, který člení území dle geografických celků. Druhým je územně-plánovací princip, který se zabývá funkčním využitím území. Dále je zde zohledněno prostorové rozložení cestovního ruchu. Posledním přístupem je marketingový přístup. Jedná se o přístup, který je v současné době nejrozšířenější. Vychází však z potřeb propagace daného regionu. (Toušek a kol., 2008)

4.6 FUNKČNĚ CHONOLOGICKÝ MODEL CESTOVNÍHO RUCHU.

Základy tomuto modelu položil již H. Poser, když v literatuře pojednával o geograficky orientovaných pohledech na předpoklady cestovního ruchu. Funkčně chronologický model cestovního ruchu vychází z dosavadních poznatků o předpokladech cestovního ruchu, jejichž syntézu provedl P. Mariot (1983).

Z komplexu předpokladů cestovního ruchu byly vyloučeny jisté kategorie tak, aby se dosáhlo toho, že se komponenty nebudou překrývat. Do tohoto komplexu tak patří přírodní předpoklady, kulturněhistorické předpoklady a společenské předpoklady. Dále byl analyzován vztah těchto jednotlivých předpokladů ke kvantitativním a kvalitativním charakteristikám cestovního ruchu. Na základě syntézy těchto charakteristik bylo zjištěno, že jednotlivé komponenty mají při analýze cestovního ruchu rozdílnou roli. Předpoklady byly teda přerozděleny do třech nových skupin, jedná e o lokalizační selektivní a realizační předpoklady cestovního ruchu.

4.6.1 LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU

Dle analýzy předpokladů cestovního ruchu bylo zjištěno, že kvalitativní rozdíly mezi jednotlivými komponenty určují místa výskytu cestovního ruchu. Základní dělení lokalizačních předpokladů je dle Mariota (1983) na předpoklady přírodní a kulturněhistorické. Jedná se o odlišené komponenty, které jsou z důvodu jejich rozdílného vývoje, posuzovány zvlášť. Jejich role je však ve výsledku velice podobná.

Přírodní lokalizační předpoklady ovlivňují především rekreační potenciál. Na základě rozmístění přírodních zdrojů lze určit rekreační lokality, případně celé rekreační oblasti. Pokud se zkoumá rekreace jako celospolečenský jev, jsou přírodní zdroje rozhodujícím lokalizačním faktorem. Při hodnocení se vychází z jednotlivých komponentů přírodních

předpokladů. Mezi tyto komponenty řadí Mariot (1983) reliéf, klima, vodstvo, faunu a floru. Všechny tyto předpoklady je nutno detailně prozkoumat. Přírodní faktory tak tvoří základ pro další studování vybraného území.

Další součástí lokalizačních předpokladů cestovního ruchu jsou lokalizační předpoklady kulturněhistorické. Od přírodních předpokladů jsou odlišné především tím, že vznikly v důsledku lidské činnosti. Tyto předpoklady jsou také charakteristické bodovým rozmístěním. Pro jejich vznik byly důležité již přírodní faktory. Dle Mariota (1983) jsou rozčleněny na kulturní památky a centrální místa. Cestovní ruch se tak stává prostředkem k interakci obyvatelstva s fondem kulturních památek. Kulturní památky jsou pak rozčleněny do dílčích skupin. Tyto předpoklady nejsou po daném území rovnoměrně rozmístěny a jejich umístění je především v soustavě sídel. Střediska cestovního ruchu jsou rozdělena na centrální a tranzitní. V centrálních se nachází fond významných památek, které podněcují k návštěvě. V tranzitních pak lze nalézt objekty sekundárního zájmu obyvatelstva.

Výsledkem charakteristiky těchto předpokladů je že přírodní předpoklady se většinou nachází v jiných oblastech, než předpoklady kulturněhistorické. Syntéza daných předpokladů spíše tedy ukazuje jejich rozmístění.

4.6.2 SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU

Za tyto předpoklady se považují především ty, díky kterým probíhají turistické a rekreační procesy. Dle Marriota (1983) mají tyto předpoklady vliv na účast obyvatelstva na cestovním ruchu především v oblasti kvalitativních a kvantitativních činitelích, které obyvatelstvo ovlivňují. Jedná se tak především o sídelní, hospodářské, sociální a politické činitele. Studují se tak rekreační potřeby a nároky obyvatelstva a jeho socioekonomické podmínky. Selektivní předpoklady jsou dále členěny na urbanizační, demografické a sociologické předpoklady. Tyto části se jednotlivě překrývají a ukazují rozdíly na účasti obyvatelstva na cestovním ruchu.

4.6.3 REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU

Realizační předpoklady umožňují samotnou existenci cestovního ruchu na území, které k němu má vhodné lokalizační předpoklady. Pro cestovní ruch mají podle Mariota (1983) stejně důležitou funkci, jako předpoklady lokalizační a selektivní. Realizační předpoklady jsou složeny ze dvou základních komponentů, kterými jsou komunikační předpoklady a materiálně-technická základna cestovního ruchu.

Do komunikačních předpokladů spadá komunikační síť v daném území, která zahrnuje jak silniční, tak železniční dostupnost dané oblasti nebo objektu. Význam veřejné dopravy v cestovním ruchu klesá. Doba pobytu v dané lokalitě cestovního ruchu je rovněž závislá na délce cesty do cílové destinace.

Materiálně-technická základna cestovního ruchu zahrnuje stravovací, ubytovací, zábavní a dopravní zařízení. Dopravními zařízeními se rozumí např. lanové dráhy.

Výsledkem hodnocení realizačních předpokladů je míra ovlivnitelnosti cestovního ruchu.

Na základě syntézy všech předpokladů pro cestovní ruch jsou vyhodnocena střediska cestovního ruchu.

5. ANALÝZA KULTURNĚ-HISTORICKÝCH PŘEDPOKLADŮ CESTOVNÍHO RUCHU VE STŘEDOČESKÉM KRAJI

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2, památky, které se nacházejí, ve Středočeském kraji byly dle předem daného klíče roztrženy do skupin. V rámci těchto kategorií byly zkoumány z hlediska rozmístění v prostoru vybraného kraje.

5.1 PAMÁTKY PLOŠNÉHO CHARAKTERU

5.1.1 PAMÁTKY UNESCO

Seznam světového dědictví UNESCO je vytvořen organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu. Na tomto seznamu lze nalézt památky, které jsou celosvětově výjimečné a je v zájmu všech národů světa, aby je chránili. Na území České republiky se nachází dvanáct míst, které jsou na seznamu UNESCO zapsané. Všechny památky v ČR byly na tento seznam zapsané až po roce 1991, kdy byla ratifikována mezinárodní Úmluva o ochraně světové kulturního a přírodního dědictví. (České dědictví UNESCO, 2015)

Na území Středočeského kraje se nachází jedna památka UNESCO, jedná se o historické jádro Kutné Hory s chrámem sv. Barbory a katedrálou Nanebevzetí panny Marie v Sedlci. Město Kutná Hora se nachází ve východní části kraje a zároveň je Městskou památkovou rezervací.

Půdorys centra Kutné Hory je nepravidelný. Jeho základy byly zformovány do 13. století a byly ovlivněny těžbou stříbra v tomto městě. Osnovu půdorysu města ovlivňovala situace šachet a budování cest k nim. Pátevní komunikační síť tvoří vidlice dálkových cest, která je dodnes viditelná na půdorysu města (obr. 3). Během dalšího růstu Kutné Hory ve městě vzniklo i několik pravidelnějších bloků. Ústřední náměstí však bylo nahrazeno

soustavou tržišť. Ve 14. století byla vybudována katedrála sv. Barbory, která je rovněž součástí Světového Dědictví UNESCO. Tato stavba byla budována za účelem architektonicky překonat všechna tehdejší města na našem území. (Dostál a kol., 1974)

Město Kutná Hora se od 13. století stalo nejdůležitějším hospodářským centrem Českého království. Ve Vlašském dvoře, který je kulturní památkou, působila mincovna, která ze zde vytěženého stříbra razila mince. Město se stalo oblíbenou destinací českých králů a působila zde řada významných gotických stavitelů. Ve městě se tak nachází velké množství gotických staveb. V době po bitvě u Bílé Hory byla architektura města dotvářena barokem. Význam města však díky přílivu stříbra ze zámoří začal klesat. (Paloch, 1980)

Obr. 3: Půdorys města Kutná Hora.

Zdroj: <http://www.kutna-hora.net/prohlidka-hory.php>

5.1.2 MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE

Dle památkového zákona č. 20/1987 sb. je městská památková rezervace územím, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, které se na daném území nachází. Památková rezervace je stanovena na základě nařízení vlády České republiky. Městskou památkovou rezervací je pak soubor památek nacházejících se na území města nebo městyse. Dle Národního památkového ústavu se na našem území nachází celkem 40 Městských památkových rezervací.

Na obrázku číslo dvě lze vidět, že na území Středočeského kraje se nachází dvě městské památkové rezervace. Jedna z nich se nachází v Kutné Hoře a je zároveň na seznamu Světového dědictví UNESCO. Informace o MPR Kutná Hora jsou uvedeny výše v kapitole památky UNESCO. Druhou městskou památkovou rezervací je centrum města Kolína.

Město Kolín bylo založeno v 50. letech 13. století na místě nynější obce Starý Kolín. Na tomto místě se nacházel přechod přes řeku Labe. Král Přemysl Otakar II. však rozhodl, že nové lokační město bude postaveno více západně, na skalách nad řekou Labe. Dle původního plánu se Kolín měl stát střediskem stříbrných dolů, které se nacházely v Kutné Hoře a jejím okolí. Obrys celého historického jádra se dá přirovnat ke čtverci se zaoblenými rohy a jeho severní část obtéká řeka Labe (obr. 4). Osnova půdorysu tohoto města je považována za nejstarší příklad plně rozvinutého pravoúhlého uspořádání na našem území. (Dostál a kol., 1974)

Ve městě se nachází rozmanité architektonické slohy. Dominantou města je však ranně gotický kostel sv. Bartoloměje, který byl budován již od založení města. Na této stavbě s výraznými německými vlivy se podílel rovněž architekt Petr Parléř. Součástí areálu kostela je gotická zvonice z 15. století a barokní kostnice. Na náměstí a v přilehlých ulicích se nachází řada domů s výraznými barokními štíty, ale také mnoho neméně hodnotných staveb z 19. století. Součástí městské památkové rezervace je také bývalé židovské ghetto, ve kterém se nachází množství renesančních, barokních i klasicistních měšťanských domů.

Město Kolín

bylo v minulosti jednou z nejvýznamnějších židovských obcí. (Kuča, 2002a)

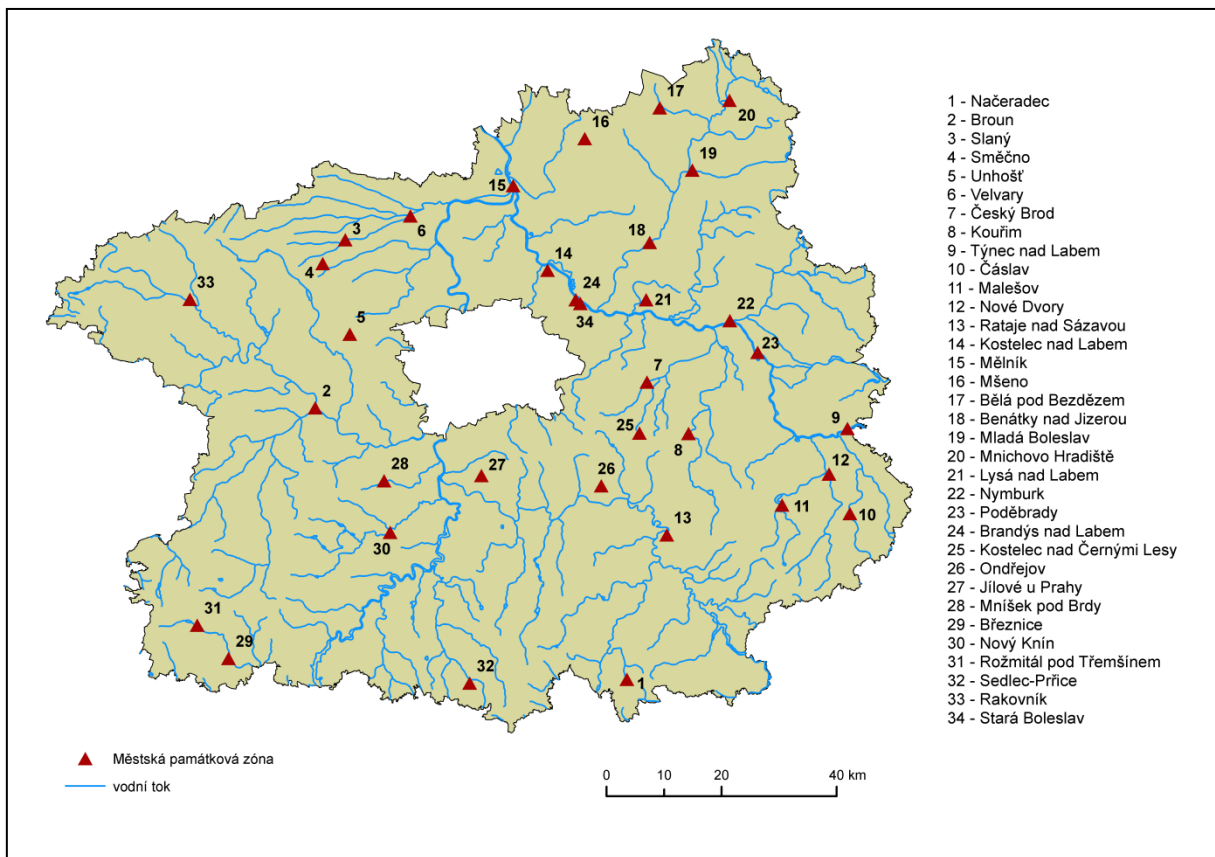

Obr. 4: Půdorys centra města Kolín, v pozadí řeka Labe.

Zdroj: <http://www.mukolin.cz/cz/navstevnik/kolin-obrazem/fotogalerie/2222-mesto-kolin-v-obrazech.html>

5.1.3 MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY

Zákon o památkové péči č. 20/1987 sb. říká, že památkovou zónou je území sídelního útvaru, či jeho část s menším podílem kulturních památek, či krajinného celku. Jedná se o území, která vykazují významné kulturní hodnoty. Památkové zóny jsou vyhlášovány ministerstvem kultury po projednání příslušným krajským úřadem. V případě Městských památkových zón se jedná, stejně jako u MPR, o území měst a městysů. V celé České republice se podle údajů NPÚ nachází 255 Městských památkových zón, na území Středočeského kraje jich je 34. (NPÚ, 2015)

Obr. 5: Městské památkové zóny ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0.

Z obrázku 5 je zřejmé, že velké množství MPZ ve Středočeském kraji se nachází ve městech, které jsou umístěny na toku řeky, která danou oblastí protéká. Případně pak na soutoku dvou řek. Nejvíce jich je podél řeky Labe, jež je největší řekou v kraji. Celkem jich je na řece Labe možné nalézt osm. Nejvýchodněji je položeno město Týnec nad Labem, nejzápadněji pak Mělník, který se nachází na soutoku Labe s Vltavou.

Na řece Labe se také nachází dvě Městské památkové zóny, které jsou součástí jednoho města, jedná se o MPZ Brandýs nad Labem a MPZ Stará Boleslav. Dříve se jednalo o dvě samostatná města, v roce 1960 však bylo rozhodnuto o jejich sloučení a vzniklo tak město Brandýs nad Labem-Stará Boleslav. Území Staré Boleslavi má bohatší historii, než Brandýs nad Labem. První zmínky o toto území pochází již z 9. století, kdy na toto místo přišli Slované. Jenou z nejvýznamnějších událostí v historii tohoto města byl vznik Staroboleslavské kapituly v 11. století, která je nejstarší na našem území. Stará Boleslav je rovněž známa díky Svatováclavské tradici. Tragicky zde zahynul kníže Václav a každoročně se zde koncem září koná Svatováclavská pouť. Nejvýznamnějším fragmentem z historie Brandýsa nad Labem je setkání panovníků Pruska, Ruska a

Rakouska s veliteli protinapoleonských armád v roce 1813 na zámku v centru města. Toto souměstí se rovněž nachází nedaleko soutoku řeky Labe s řekou Jizerou. (Informační centrum Brandýs nad Labem-Strará Boleslav, 2015)

Na celém území se nachází tři MPZ, jejichž poloha není vázána na vodní tok. Jedná se o zóny ve městech Mšeno, Jílové u Prahy a Ondřejov.

Město Mšeno se nachází v okrese Mělník a je považováno za vstupní bránu do oblasti Kokořínska. Dominantou tohoto města je radnice z 19. století, v níž se rovněž nachází městské muzeum. To je zasvěceno především Mšenským cechům, které zde v minulosti působily. Součástí této MPZ je také kostel sv. Martina a městské lázně. Všechny zmíněné památky se nacházejí v centru města, které má dle leteckého snímku nepravidelný půdorys. (Město Mšeno, 2015)

Jílové u Prahy bylo horním městem. Díky dolování zlata se následně stalo městem královským. Historické jádro města zůstalo zachováno jako historický celek. Mísí se zde především barokní a secesní architektura. (Kuča, 2002a)

Původně trhové městečko Ondřejov s úzkým náměstím, do kterého byly původně pouze tři vstupy, se nacházelo na staré zemské cestě. Dominantou obce je kostel sv. Šimona a Judy, který se nachází na náměstí. Na území obce se nachází Astronomický ústav AV ČR, který byl založen na sklonku 20. století. (Obec Ondřejov, 2015) Dle Kučy (2002b) se v obci nachází několik maloměstských domů s mansardovou střechou, které byly postaveny v barokním slohu (obr. 6)

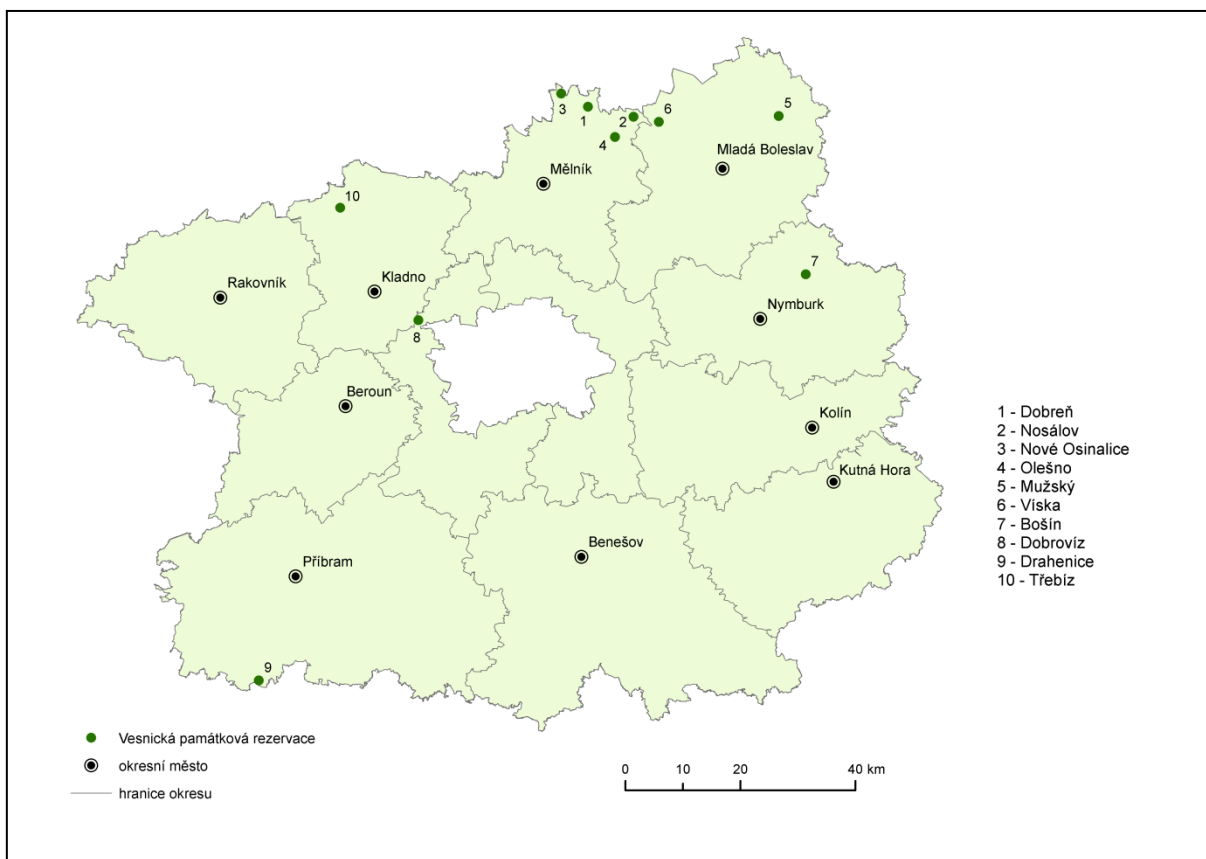

Obr. 6: Barokní dům s mansardovou střechou v obci Ondřejov.

Zdroj: <http://www.obcondrejov.cz/index.php?nid=2668&lid=cs&oid=311899>

5.1.4 VESNICKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE

Definice pro památkové rezervace je již uvedena v předchozí kapitole Městské památkové rezervace. V tomto případě je však rezervace vztažena k obci proto tedy vesnická. V České republice se dle NPÚ nachází 61 VPR, v případě Středočeského kraje jich je 10.

Obr. 7: Rozmístění Vesnických památkových zón ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

Z obrázku 7 je zřejmé, že nejvíce těchto rezervací se nachází v okrese Mělník. V okrese Mladá Boleslav pak lze nalézt dvě tyto rezervace. V okresech Nymburk, Příbram, Praha-západ a Kladno se nachází vždy jedna rezervace. V ostatních okresech vybraného kraje se VPR nenacházejí.

V případě shluku obcí v okrese Mělník a obce Víška v okrese Mladá Boleslav se jedná o typickou architekturu Kokořínska, které se v této oblasti rozprostírá. Typickou zástavbou této oblasti jsou roubené patrové domy (obr. 8). Obec Mužský na Mladoboleslavsku je pak zástupcem architektury Pojizeří. Bošín, obec v okrese Nymburk je zase ukázkou typické architektury Polabí. Obce mají různé druhy půdorysu, nejčastěji však převažuje půdorys nepravidelný. Výjimkou je obec Víška s oválným půdorysem a obec Nosálov s půdorysem návesním. (Lidová architektura, 2012)

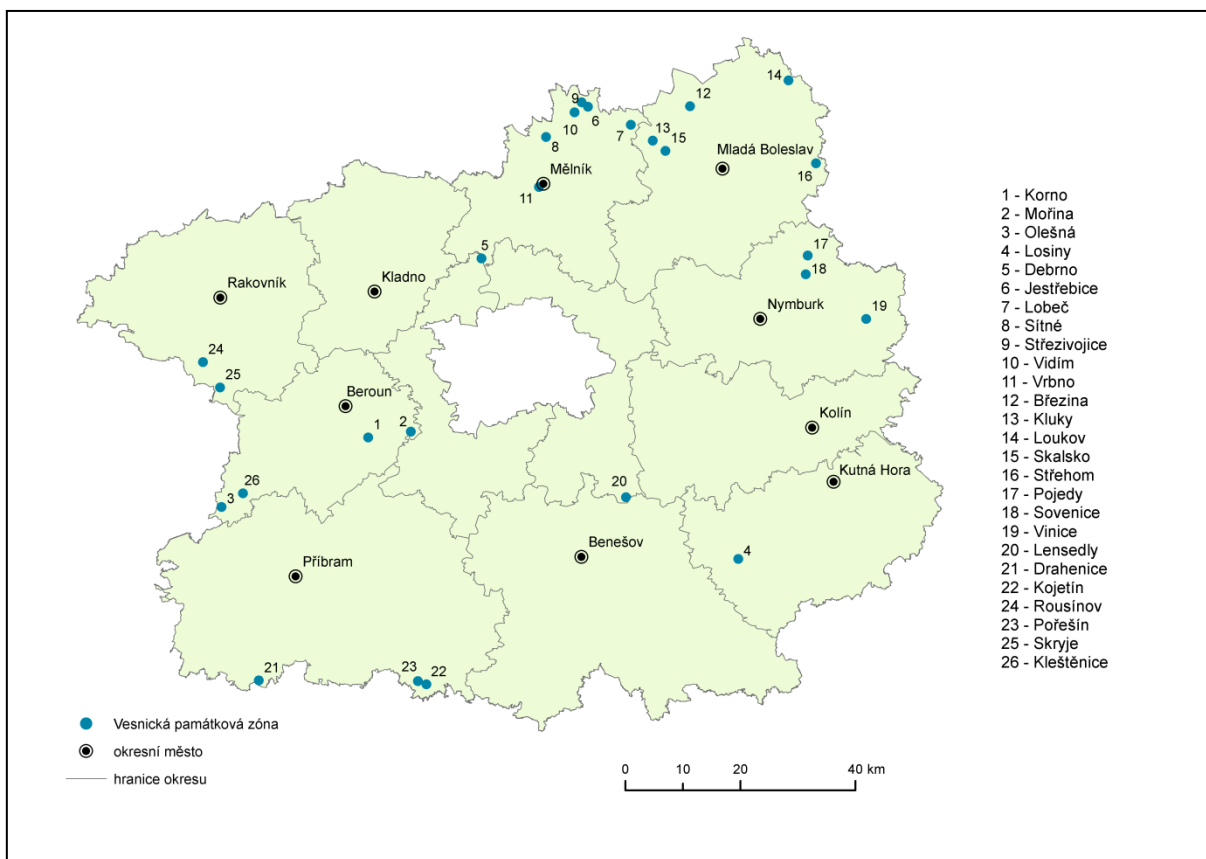
Obr. 8: Roubené stavby v obci Dobřeň v okrese Mělník.

Zdroj: <http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/rezervace/dobren-kokorinsko.htm>

5.1.5 VESNICKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY

Definice památkové zóny odpovídá výše uvedené definici, tyto zóny se však vztahují na obce. Podle stránek NPÚ se Vesnických památkových zón v České republice nachází 211, ve zkoumaném území pak 26.

Z obrázku 9, na kterém se nacházejí VPZ lze vyčíst, že jejich největší shluk je v okresech Mělník a Mladá Boleslav. Stejně jako u VPR se jedná o oblast Kokořínska. Typickou stavbou této oblasti jsou již zmíněné dřevěné roubené stavby. VPZ v okrese Rakovník se nacházejí nedaleko toku řeky Berounky, a území CHKO Křivoklátsko. Ve většině obcí se nachází několik venkovských usedlostí, díky kterým jsou obce zapsány na seznam venkovských památkových zón. U většiny obcí v této kategorii převažuje nepravidelný půdorys. (Lidová architektura, 2012)

Obr. 9: Vesnické památkové zóny ve Středočeském kraji.

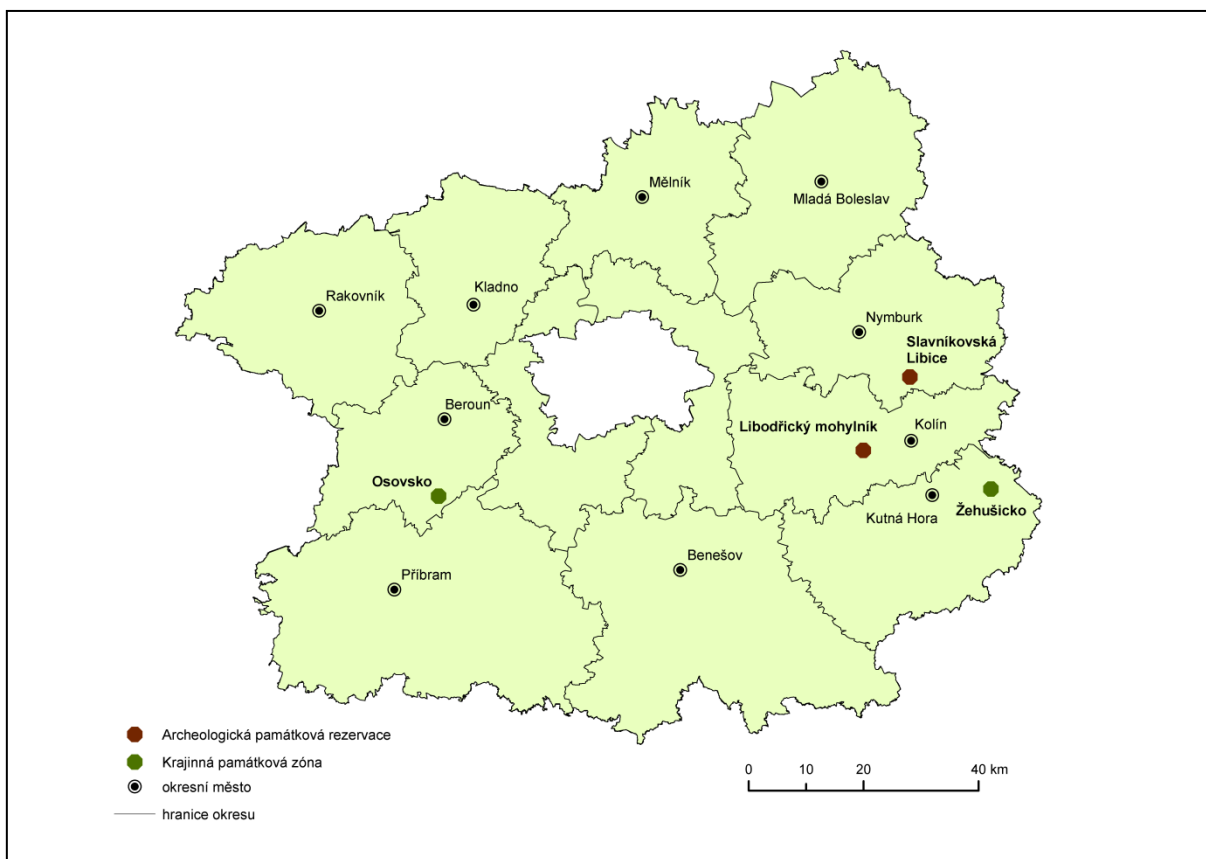
Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

5.1.6 ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE

Dle zákona č. 20/1987 sb. o památkové péči se jedná o území, jehož charakter a prostředí určují archeologické nálezy. Území je za rezervaci prohlášeno nařízením vlády. V České republice se takovýchto území nachází celkem 8. Jde lze vidět na obrázku 10, na území Středočeského kraje se tyto rezervace nachází dvě.

První z nich je Slavníkovská Libice, nacházející se v Libici nad Cidlinou v okrese Nymburk. Tuto rezervaci lze nalézt nedaleko soutoku řek Labe a Cidliny. Jedná se o slovanské hradiště, které vzniklo na dvou štěrkopískových ostrovech. Na místě ostrova, který sloužil jako předhradí, se dnes nachází centrum obce Libice nad Cidlinou. (Archeologický ústav AV ČR, 2015)

Druhou APR je Libodřický mohylník v okrese Kolín. Jedná se o soubor 25 mohyl s kamennými jádry. Památka je významná z důvodu rozšíření Lužické kultury na levém břehu Labe.

Obr. 10: Archeologické památkové rezervace a krajinné památkové zóny ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

5.1.7 KRAJINNÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY

Zákon č. 20/1987 sb. o památkové péči říká, že KPZ je část krajinného celku s jistým podílem kulturních památek vykazující významné kulturní hodnoty. KPZ jsou prohlašovány ministerstvem kultury po konzultaci s příslušným krajským úřadem. Z obrázku 10 je zřejmé, že na území Středočeského kraje se tyto památkové zóny vyskytují dvě. V celé republice jich lze nalézt 24.

Základem KPZ Osovsko v okrese Beroun je barokní krajina. Jedná se o komponovanou zemědělskou krajinu protkanou alejemi. V obci Osov se rovněž nachází zámek a park, které jsou součástí této památkové zóny. (Lidová architektura, 2012)

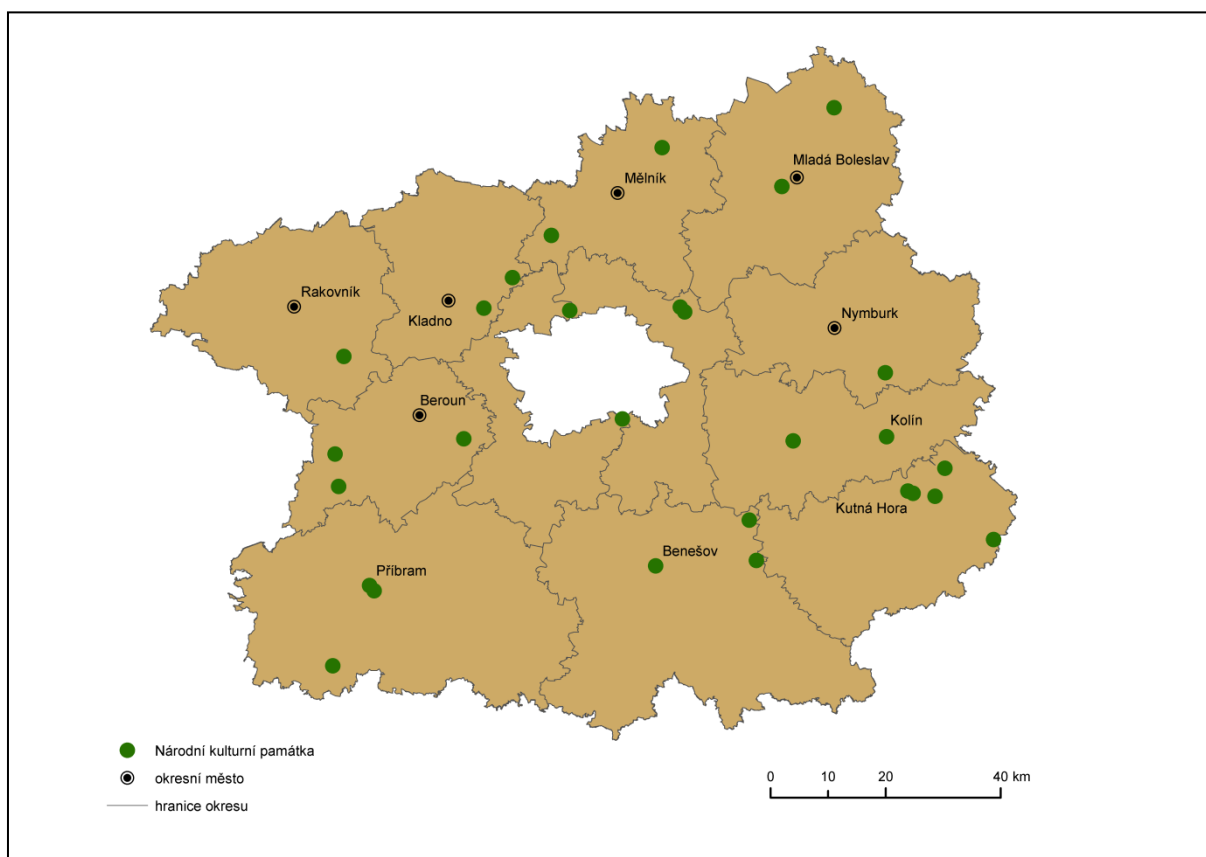
V případě krajinné památkové zóny Žehušicko, která se nachází ve východní části okresu Kutná Hora, se jedná o soubor krajinných celků, vodních ploch a architektonických památek. Jedná se o území v okolí řeky Doubravy. Součástí této památkové zóny je i

Žehušická obora s vzácnými druhy rostlin a stádem bílé jelení zvěře. (Středočeský kraj 2015)

5.2 PAMÁTKY BODOVÉHO CHARAKTERU

5.2.1 NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

Národní kulturní památky jsou dle zákona č. 20/1987 Sb. o památkové péči ty kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního dědictví národa a jsou definovány nařízením vlády České republiky. Ve Středočeském kraji se jich dle NPÚ nachází 28, na celém území republiky jich je možné nalézt 296.

Obr. 11: Národní kulturní památky ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

Z obrázku 11 lze vyčíst rozmístění NKP na území Středočeského kraje. Nejvyšší koncentrace Národních kulturních památek je v jihovýchodní části kraje. Jedná se o okresy Benešov, Kolín a Kutná Hora. Přičemž v okrese Kutná Hora se nachází nejvíce NKP ze všech okresů, a to 4. Patří mezi ně kostel sv. Barbory v Kutné Hoře, který je rovněž součástí Světového dědictví UNESCO, dále pak kostel sv. Jakuba v Jakubu u Kutné Hory,

zámek Kačina a zámek Žleby. Seznam všech Národních kulturních památek je uveden v příloze č. 1.

Z hlediska stavebního slohu je velké množství památek v jihovýchodní oblasti kraje gotických. Patří mezi ně oba zmíněné kostely v okrese Kutná Hora, dále pak hrad Český Šternberk a kostel sv. Bartoloměje v Kolíně. Sázavský klášter byl původně také postaven v gotickém slohu, ale později prošel barokní přestavbou. Velké množství gotických památek v této oblasti úzce souvisí s rozmachem ve své době druhého nejvýznamnějšího města na našem území, Kutné Hory. (Kuča, 2002a)

Zámek Žleby, ležící 6,5 km od Čáslavi je původně gotickou stavbou, jež byla v 16. století renesančně přestavena do dnešní podoby. Zámek Kačina, stojící v obci Svatý Mikuláš, je postaven v empírovém slohu. Původně zde však byl pouze krajinářský park. Zámek byl postaven až na počátku 19. století. Celý areál zámku je součástí krajinné památkové zóny Žehušicko. (Kuča, 2002b)

V ostatních okresech jsou NKP rozmístěny nepravidelně, po jedné až třech v daném okrese. Vybrané památky, nacházející se ve městech jsou rovněž součástí městských památkových rezervací, případně městských památkových zón, ale jsou natolik významné, že jsou zvlášť chráněny jako NKP.

Nejnavštěvovanější NKP ve Středočeském kraji byl v roce 2013, podle dat Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu, hrad Karlštejn. Tento královský hrad, vybudovaný Karlem IV., leží nedaleko města Beroun, ve stejnojmenném okrese u řeky Berounky. Stejně jako většina hradů na území České republiky, je postaven v gotickém slohu. (Kuča, 2002a)

5.2.2 KULTURNÍ PAMÁTKY

Zákon č. 20/1987 sb. o státní památkové péči říká, že kulturní památkou jsou prohlašovány movité a nemovité věci, které jsou významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a společnosti, případně se váží k významným osobnostem nebo historickým událostem.

V případě nemovitých kulturních památek byly pro potřeby této práce dle uvedené metodiky vyselektovány vybrané kulturní památky. Jedná se především o hrady, zříceniny, tvrze, zámky, industriální a církevní památky.

Z celkového rozmístění je zřejmá zvýšená koncentrace výskytu kulturních památek v jihovýchodní oblasti kraje, respektive v okresech Kolín a Kutná Hora. Stejně jako u NKP si tento jev lze vysvětlit historickým významem města Kutná Hora.

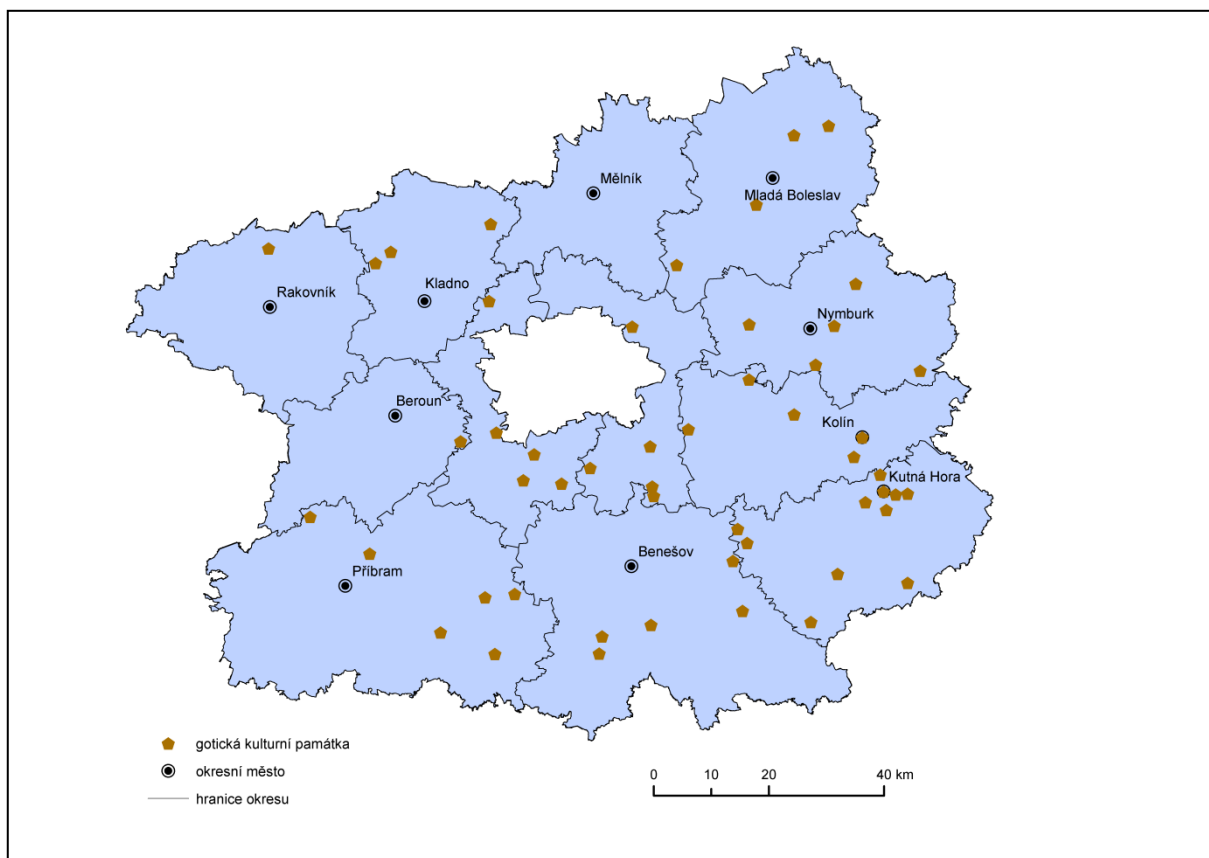
NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY DLE ČASOVÉHO HLEDISKA

Za časové hledisko jsou považovány slohy, ve kterých byly památky postaveny.

GOTIKA

Středem města a života v něm bylo v období gotiky především náboženství. Náboženští představitelé i panovníci proto nechávali stavět kostely blízko lidu. Hlavní stavebním prvkem gotiky byl lomený oblouk. Každý tehdejší územní celek dal gotice svou tvář. Jména stavitelů z toho období nejsou u většiny jak tak sakrálních, tak světských staveb známa. (Koch, 1967)

V období gotiky začala na českém území sílit moc šlechty, jež začala stavět rozsáhlá rodová sídla. Šlechta začala na svých lénech budovat první vlastní hrady a tvrze, jejichž počet od poloviny 13. století významně rostl. Královské hrady a města se v této době dostávala do zájmů šlechty a ta začala budovat opevněné hrady a tvrze v jejich okolí. (Kusák a kol., 1990)

Obr. 12: Gotické kulturní památky ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

Na obrázku 12 lze vidět rozmístění gotických památek ve Středočeském kraji. Opět zde v počtu památek dominuje jihovýchodní část kraje, především pak Kutná Hora a její okolí. V případě gotických památek se na daném území jedná o hrady, tvrze, zříceniny a církevní stavby. Podle průzkumu NIPOS za rok 2013 byla vůbec nejnavštěvovanější památkou v kraji Kaple všech svatých s kostnicí v Kutné Hoře. Seznam gotických kulturních památek je uveden v příloze 1.

RENESSANCE

Renesanci na našem území protěžoval především panovník, částečně také měšťané. Tímto slohem byla zasažena především Praha, kde probíhala rozsáhlá přestavba Pražského hradu. Současné hlavní město se poté stalo středoevropským centrem renesanční kultury. Česká šlechta stavěla v období renesance zámky, především pak v italském stylu. Stavby však neodpovídaly zdejšímu klimatickým podmínkám. (Kusák a kol., 1990)

Na studovaném území se nachází několik renesančních zámků, které jsou kulturními památkami. Jejich počet však není nikterak velký. Nejvíce jich lze nalézt v okresech Mělník a Mladá Boleslav.

BAROKO A KLASICISMUS

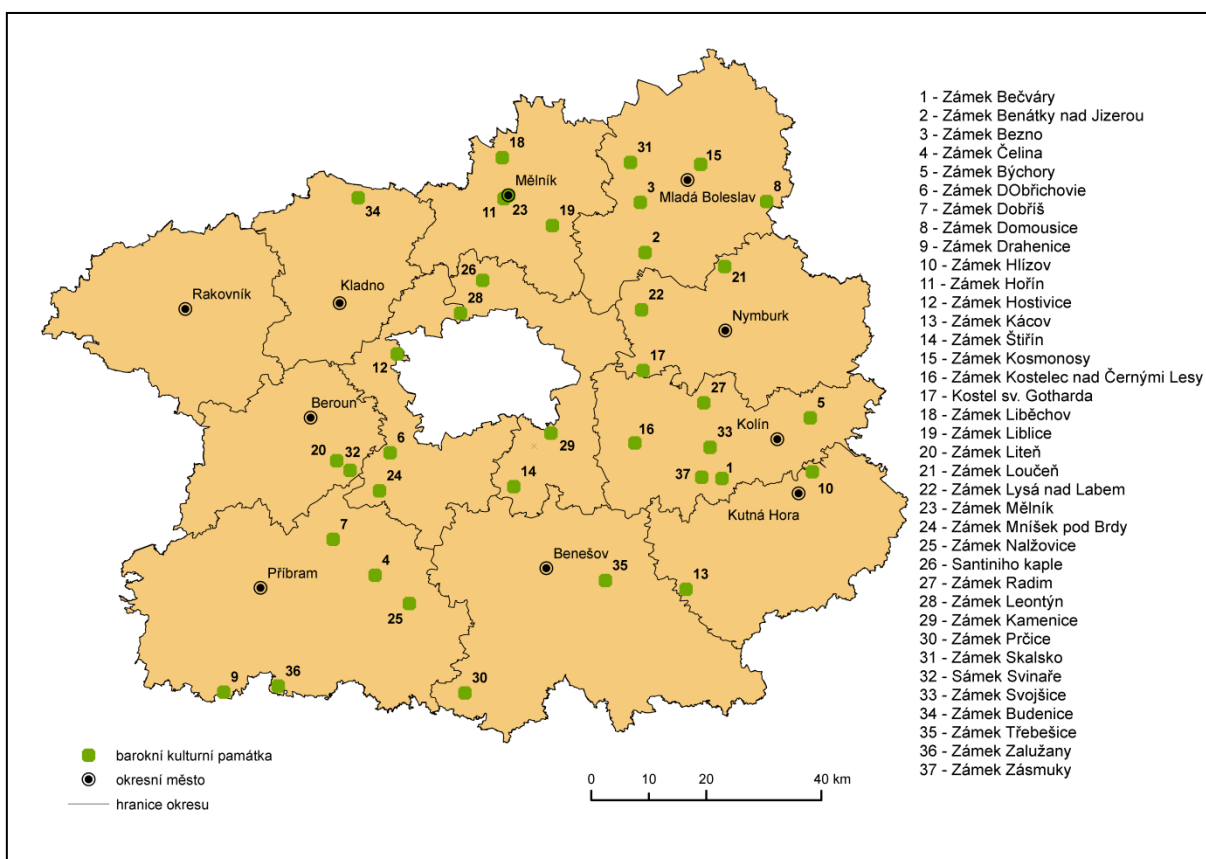
České země byly na počátku období baroka po třicetileté válce nově rozparcelovány a půda připadla novým vrchnostem. Nová šlechta měla zájem na financování architektury. Ta se dostávala do popředí mezi ostatními uměleckými disciplinami. Budovaly s především jak venkovská, tak městská sídla, ale také kostely a poutí místa. Architekti barokních staveb na našem území pocházeli jak z cizích zemí, tak především ze zemí českých. České baroko ovlivnilo měšťanské prostředí ale i prostředí řemesel a lidové tvorby. Baroko nejvíce ze všech stavebních slohů proniklo do podoby naší země. (Burian, 1993)

Zvláštním prostorovým jevem v období baroka byla tzv. barokní krajina. Do této krajiny se počítalo množství malých polí, zalesněný terén, silnice lemované alejemi, barokní zámky a jejich areály. Dále pak drobné stavby v krajině, jako jsou boží muka nebo kaple. Jedna z nejtypičtějších se nacházela v okolí dnešního města Lysá nad Labem v okrese Nymburk. Jednalo se o Šporkovu barokní krajinu. F. A. Špork byl hrabě, který sídlil na panství v Lysé nad Labem. Zámek v jeho době prošel barokní přestavbou. Přestaven byl také kostel v podzámčí. Zámecký areál rovněž obsahoval prvky baroka. Dnes však z celé barokní krajiny zůstaly pouze malé části. Hlavním viníkem nezachování

této scénérie byla industrializace a rozšiřující se pražská aglomerace. (Semotanová a kol, 2014)

Klasicismus se ve stavbách sídel na našem území mnoho neprojevoval. Jedná se o směr, který bere inspiraci v antice a na našem území se projevil především v kompozicích parku. (Kusák a kol., 1990)

Z obrázku 13 je zřejmé, že barokní stavby ve Středočeském kraji nemají nikterak pravidelné rozložení. V souvislosti s výše zmíněným rozparcelováním půdy zde není žádná struktura, která by souvisela např. s vodním tokem, jako tomu bylo u měst. V případě baroka ve středních Čechách se jedná především o zámky, jakožto městská i venkovská sídla tehdejší šlechty. Mezi největší městská sídla patří zámky v Mělníce (obr. 14), Lysé nad Labem, případně v Benátkách nad Jizerou. Venkovskými sídly jsou prakticky všechny zámky ostatní. Nachází se totiž vždy přímo v nějaké obci, případně v jejím blízkém okolí. Církevní stavby jsou zde zastoupeny pouze dvě, a to Kostel svatého Gotharda v Českém Brodě a Santiniho kaple v Panenských Břežanech.

Obr. 13: Vybrané barokní a klasicistní kulturní památky ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

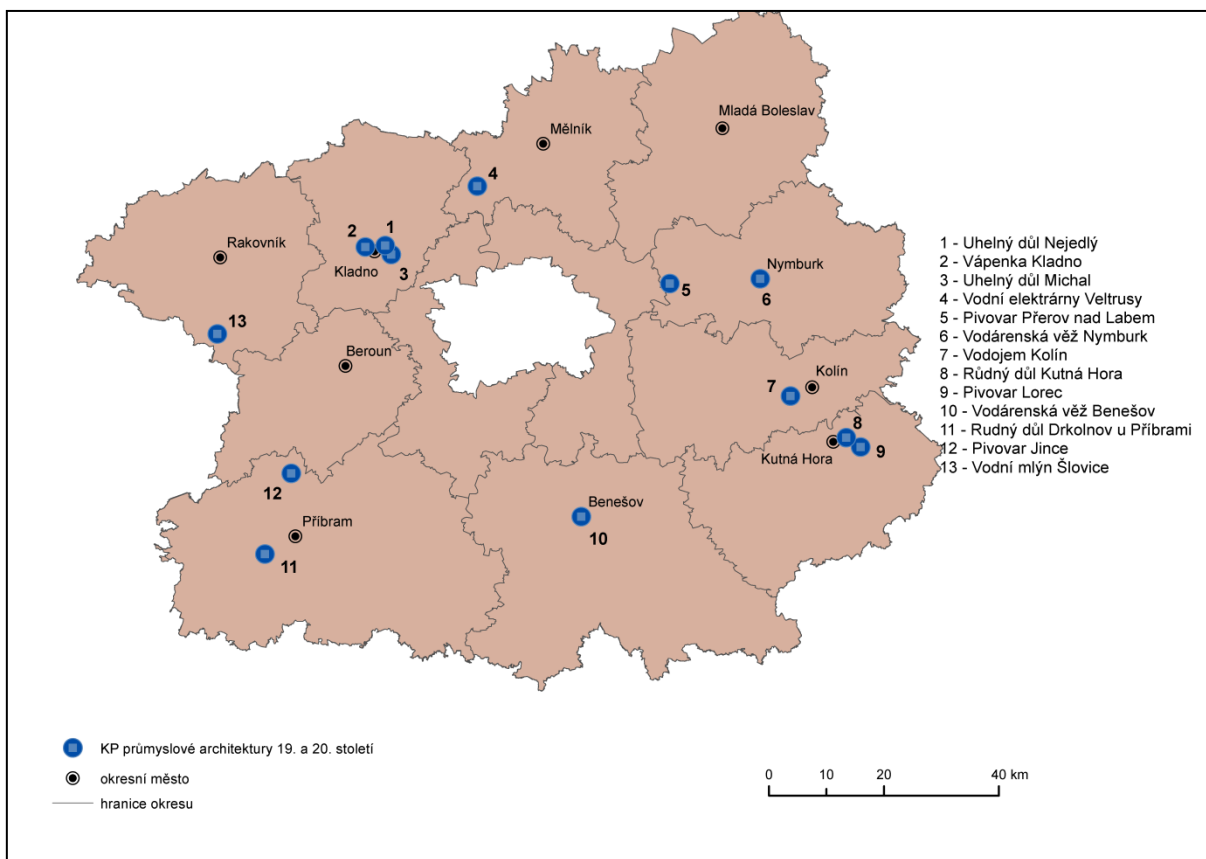

Obr. 14: Zámek v Mělníce.

Zdroj: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekmelnik.html>

PRŮMYSLOVÁ ARCHITEKTURA 19. A 20. STOLETÍ

Další slohové období bylo nazváno průmyslová architektura 19. a 20. století, patří do něj především technické památky, případně významné kulturní památky postavené ve 20. století.

Obr. 15: Vybrané kulturní památky průmyslové architektury 19. a 20. století ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

Na obrázku 15 lze vidět vybrané industriální kulturní památky na území Středočeského kraje. Nejvíce zastoupeným typem památky jsou zde důlní díla. Tyto industriální stavby se nacházejí na třech místech Středočeského kraje, která byla místy těžby. Jedná se o uhelné doly v okolí Kladna ve stejnojmenném okrese. Dále to pak jsou rudné doly v Kutné hoře a důl Drkolnov u Příbrami. Poslední dva zmíněné doly jsou součástí muzejních expozic a jsou zpřístupněné veřejnosti.

Další industriální památkou je vodní elektrárna ve Veltrusech, nacházející se na řece Labi. Na vybraném území se také nachází vodní mlýn v okrese Rakovník.

Mezi kulturní památky Středočeského kraje patří rovněž tři pivovary. Pivovar Lorec v Kutné Hoře a pivovar Jince jsou stále v provozu. Pivovar v Přerově nad Labem byl však již v minulém století uzavřen. (Pivní obzory, 2007)

OSTATNÍ

Do kategorie ostatní byly zařazeny stavby, které nebyly postaveny v některém z výše zmíněných stavebních slohů. Jedná se tak především o zámky z přelomu 19. a 20. století, které byly buď nově vybudovány, nebo v této době přestaveny. Součástí této kategorie jsou také pomníky a památníky. Tyto dvě skupiny staveb jsou vždy vztaženy k nějakému místu, případně osobě. Lze zde nalézt např. památník bitvy u Lipan v okrese Kolín nebo pomník Jiřího z Poděbrad v Poděbradech.

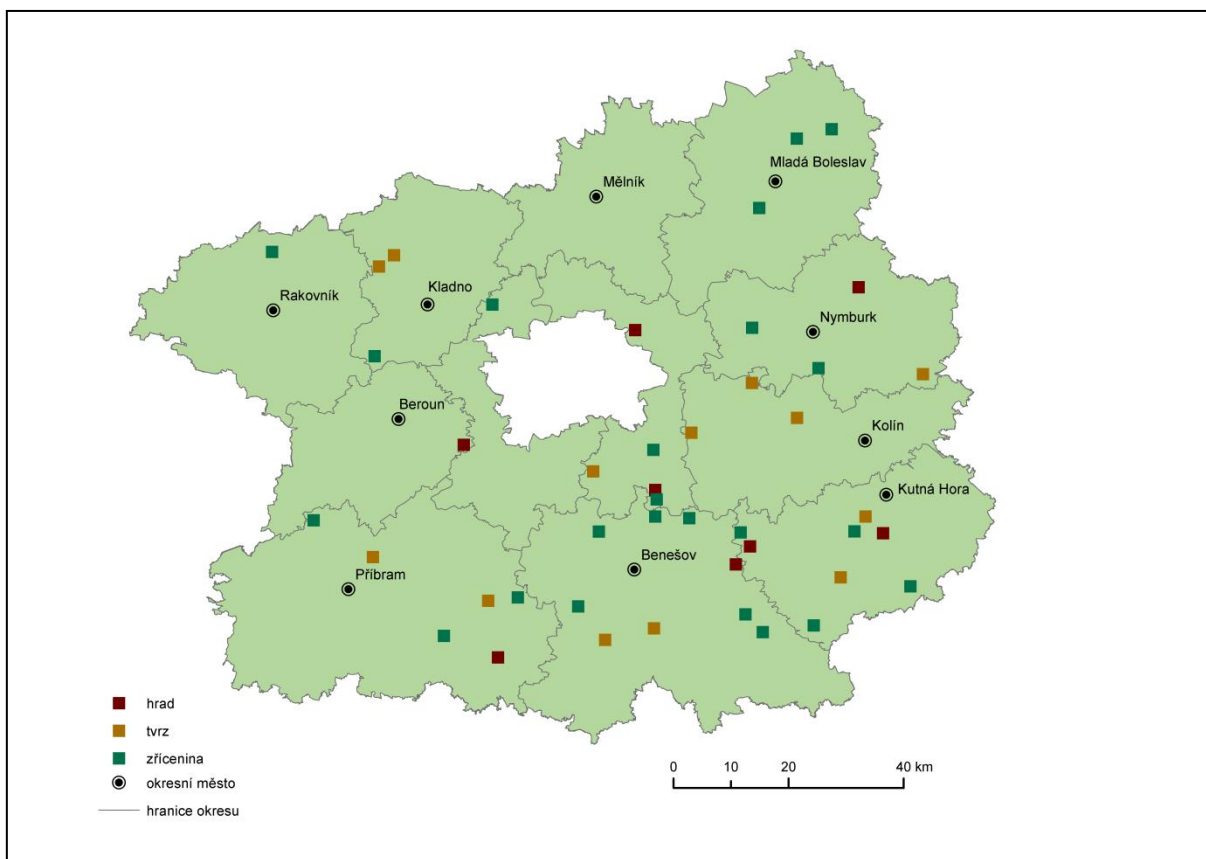
V této kategorii je možno nalézt také Muzeum lidových staveb v Kouřimi, v okrese Kolín. Jedná se o památku lidové architektury. Muzeum bylo založeno v roce 1972 a původně se počítalo, že zde budou pouze stavby z oblasti, která byla zatopená nádrží Švihov. Jednalo se tak o stavby z oblasti Posázaví a Podblanicka. Následně však bylo rozhodnuto o rozšíření muzea a byly zde instalovány stavitelské památky z celé republiky. (Muzeum lidových staveb v Kouřimi, 2015)

NEMOVITÉ KP DLE DRUHU

Dalším hlediskem, podle kterého lze kulturní památky dělit, je druh stavby. Stavby byly rozděleny na hrady, zříceniny, tvrze, zámky církevní stavby a vzhledem k rozmanitosti ostatních památek byla opět vytvořena kategorie ostatní.

HRADY, TVRZE, ZŘÍCENINY

Kategorie částečně kopíruje výše uvedenou kategorii staveb z období gotiky. Většina kulturních památek, které spadají do gotiky, jsou především hrady.

Obr. 16: Vybrané hrady, tvrze a zříceniny, které jsou kulturními památkami ve Středočeském kraji.

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0

Na obrázku 16 lze vidět hrady, zříceniny a tvrze ve Středočeském kraji. Vzhledem ke stáří staveb, které pocházejí většinou ze 14. století, je zde jen malé množství dochovaných hradů. Naopak zřícenin lze nalézt nejvíce. Seznam hradů, tvrzí a zřícenin je uveden v příloze č. 3.

Rozmístění těchto staveb koresponduje především s historickými cestami, které se na daném území nacházely. Jejich struktura zůstala od 14. do 18. století prakticky neměnná. Síť těchto cest zformovala tržní města, případně města s velkou koncentrací obyvatel.

Největší koncentraci staveb v této kategorii lze pozorovat v jižní a jihovýchodní části vybraného území. Linii staveb vedoucí od Prahy přes okresy Praha-východ, Benešov a Kutná Hora si lze vysvětlit faktem, že zde vedla hlavní státní silnice, která pokračovala až do Vídně. Druhou linií v jižní části kraje je linie staveb ubírající se jihozápadním směrem přes okresy Benešov a Píbram, tu vysvětluje cesta vedoucí směr Písek a následně Rakousko. Hrady v okrese Mladá Boleslav byly vystaveny podél řeky Jizery, kterou však kopírovala rovněž obchodní cesta. Tvrze byly stavbami nižší šlechty. Některé složily jako

obránné, jiné však pouze jako rodová sídla, proto jsou mnohé z nich nahodile rozmístěné po území. (Semotanová a kol., 2014)

Díky charakteru reliéfu v Polabské nížině přímo v okolí řeky Labe nelze žádné hrady nalézt. Dle serveru Historické mapy je z rozmístění historických cest na našem území zřejmé, že většina cest na území Čech vycházela z Prahy a mezi nimi se nacházeli menší, spojovací stezky.

ZÁMKY

Rozmístění zámků, které spadají do kulturních památek, v prostoru Středočeského kraje nemá žádný pravidelný charakter. Zámky jsou nerovnoměrně rozmístěny napříč celým krajem. Dle Buriana proběhlo v 17. století rozparcelování našeho území a následného zabrání novou šlechtou. Ta ve svých nových panstvích začala především v době baroka a renesance stavět svá sídla, zámky.

CÍRKEVNÍ STAVBY

Mezi církevní stavby jsou zařazeny kláštery a kostely. Vybrané území je těmito stavbami značně pokryto. Kostel, případně pak více kostelů, se nachází v každém městě a ve většině obcí Středočeského kraje. Dle NPÚ se kostelů, které jsou kulturními památkami, ve vybraném území nachází 658. Klášterů lze pak v kraji nalézt 31.

6 ZÁVĚR

V práci bylo prezentováno téma geografie cestovního ruchu především po stránce jejího zkoumání v České republice a byly zde porovnány definice samotného cestovního ruchu. Dále byl zmíněn Mariotův funkčně chronologický model, na jehož základě byla vypracována praktická část této bakalářské práce. Následně zde bylo představeno území, jež bylo v práci studováno.

Práce spočívala v prostorové analýze kulturněhistorických předpokladů cestovního ruchu ve středních Čechách. Analyzováno bylo množství památek různých druhů dle několika hledisek. Mezi hlavní výstupy práce patří poznatky týkající se Městských památkových zón a rezervací, které se díky svému umístění vždy vázaly k vybranému vodnímu toku. Dalším výstupem byla analýza Vesnických památkových zón a rezervací, které měli především jedno hlavní místo shluku v celém kraji a tím byla oblast Kokořínska v okresech Mělník a Mladá Boleslav.

V případě kulturních památek byla provedena analýza na základě rozdělení do několika skupin, ve kterých byly jednotlivé jevy hodnoceny. Výstupem z této části je celkově nahodilé rozmístění daných památek. Památky byly však analyzovány v různých kategoriích a zde byly vidět jejich jisté shluky případně linie, na kterých se nachází.

Pokud by byly všechny památky, které jsou v práci zmíněny, nebo umístěny v mapách, nahrány do jedné mapy, území by se dalo rozdělit na oblasti s vysokou nebo naopak malou koncentrací těchto památek. Mezi oblasti s vysokou koncentrací by patřil jihovýchod Středočeského kraje, zastoupený okresy Kutná Hora, Kolín a Benešov a dále pak území na sever od Prahy. Za oblast s malou koncentrací památek se dá považovat především okres Rakovník v západní části sledovaného území. Koncentrace památek na daném území souvisí především s časovým hlediskem, resp. s rozmachem vybraných oblastí v historii.

Dalším faktorem, který ovlivňuje prostorovou distribuci památek ve Středočeském kraji, jsou vodní toky. V oblasti se nachází hustá síť vodních toků a velké množství vybraných památek je vázáno právě k nim. Mezi tyto toky patří především dvě největší české řeky Labe a Vltava, ale také řeka Jizera, u které lze nalézt jak městské, tak vesnické památkové rezervace a zóny.

Jedním z dalších důležitých faktorů, které ovlivňují prostorovou distribuci památek ve vybraném území, je jeho poloha. Středočeský kraj se nachází uprostřed České republiky a rozkládá se kolem hlavního města Prahy. Velké množství památek je tak rozmístěno podél historických cest, které z Prahy vycházely do všech částí celého státu.

Jak již bylo zmíněno, na území Středočeského kraje se nachází několik oblastí s vyšší koncentrací památek, která souvisí s obdobím jejich výstavby případně s charakterem krajiny, ve které se nachází. Dále je zde několik míst s relativně nízkou, až nulovou koncentrací. Při celkovém pohledu je však rozmístění relativně rovnoměrné.

SUMMARY

This bachelor thesis was occupied with spatial analysis of cultural and historical preconditions for tourism in region Central Bohemia. In this region we can see large number of historic sights. Sights were divided into many groups because there are many types of protected objects.

One of the most important factors for spatial distribution of cultural and historical preconditions for tourism in our region, were rivers. Most of the cities in this region, we can find on some river. The biggest are river Labe and Vltava. The other important factor is a capital city of the Czech Republic Prague. Area Central Bohemia is around this city. We can find a lot of historical roads which goes from Prague to another part of republic. Every road, which goes from the Prague, goes through the Central Bohemia. So many sights are depends on these routes.

In general, there are two places of concentration sights in this region. One is in the south-east part of region. In this part we can see especially sights from Gothic style. Second place of concentration is the north part of region. There we can see sights of vernacular architecture. Sights like castles are in the whole region. Industrial sights we can see in places where mining was done. But there are industrial sights like waterworks or breweries. Sacral buildings are distributed through whole area too.

POUŽITÉ ZDROJE

LITERÁRNÍ

- BURIAN, J. (1993): Baroko v Čechách a na Moravě. BB/art, Praha. 375 s.
- DOSTÁL O., HRŮZA, J., LÍBAL, D., VODĚRA, S., ZALČÍK, T. (1974): Československá historická města. Orbis, Praha. 565 s.
- HALL, C. M., PAGE, J. S. (2002): The Geography of Tourism and Recreation: environment, place, and space. Routledge, London and New York, 399 s.
- KOCH, W. (1971): Malý lexikon architektury. Bratislava. 165 s.
- KUČA, K. (2002): Atlas památek: Česká Republika 1. díl A/N. Baset, Praha, 752 s.
- KUČA, K. (2002): Atlas památek: Česká Republika 2. díl O/Ž. Baset, Praha, 1403 s.
- KUSÁK, D., BURIAN, J., KRÍŽANOVÁ, E., MUCHKA, I. (1990): Hrady a zámky v Československu. Osveta, Martin. 382 s.
- LOMIČ, V. a kol. (1983): Okolí Prahy. Olympia, Praha. 253 s.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Vydavateľství Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 248 s.
- PALOCH, V. (1980): Městské památkové rezervace. Olympia, Praha. 202 s.
- SEMOTANOVÁ, E., CAJTHAML, J. A KOL. (2014): Akademický atlas českých dějin. Adademia, Praha. 559 s.
- ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 228 s.
- TOUŠEK, V., SMOLOVÁ, I., FŇUKAL, M., JUREK, M., KLAPKA, P. (2005): Česká republika – portréty krajů. MMR ČR, Praha. 136 s.
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.
- VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky. MMR ČR Praha. 150 s.

WEBOVÉ STRÁNKY

- Czech Tourism (2015): Do České republiky přijelo historicky nejvíce turistů [online]. [cit. 2015-04-16] Dostupné z: http://www.czechtourism.cz/getattachment/Pro-media/Tiskove-zpravy/Do-Ceske-republiky-prijelo-historicky-nejvice-turi/09_02_15_zahr_turiste_2014_statistika_celkem.pdf.aspx
- Czech Tourism (2015): Turistické regiony České republiky [online]. [cit. 2015-04-16] Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/institut-turismu/podpora-subjektu-v-cestovnim-ruchu/spoluprace-s-regiony/mapa-turistickyh-regionu-a-oblasti,-kontakty/>

České dědictví UNESCO (2015): Kutná Hora [online]. [cit. 2015-04-16] Dostupné z: <http://www.unesco-czech.cz/kutna-hora/predstaveni/>

ČSÚ (2015): Cestovní ruch – časové řady [online]. [cit. 2015-04-16] Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr

Historické cesty (2015): Vývoj historických cest v českých zemích [online]. [cit. 2015-04-18] Dostupné z: <http://www.historicke-cesty.cz/historicke-cesty/vyvoj-historickych-cest-v-ceskych-zemich/>

Hrady.cz (2015): Středočeský kraj [online]. [cit. 2015-03-18] Dostupné z: http://www.hrady.cz/?p=main_show_map&kraj=2

Informační centrum Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (2015): Historie [online]. [cit. 2015-02-16] Dostupné z: <http://www.infocentrum-brandysko.cz/cs/historie/>

Kutná Hora (2015): Prohlídka Kutné Hory [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <http://www.kutna-hora.net/prohlidka-hory.php>

Lidová architektura (2013): Seznam krajinných památkových zón [online]. [cit. 2015-04-19] Dostupné z: <http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/krajina/krajina-zony-seznamdve.htm#zehusicko>

Lidová architektura (2013): Rezervace ve Středočeském kraji [online]. [cit. 2015-04-19] Dostupné z: <http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/obce/stredocesky-kraj-vpr.htm>

Město Mšeno (2015): Městské muzeum [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=977>

MÚ Kolín (2015): Fotogalerie [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/navstevnik/kolin-obrazem/fotogalerie/2222-mesto-kolin-v-obrazech.html>

Muzeum lidových staveb v Kouřimi (2015): Historie [online]. [cit. 2015-04-19] Dostupné z: <http://www.skanzenkourim.cz/o-muzeu/historie/>

NIPOS (2014): Návštěvnost památek v roce 2013 [online]. [cit. 2015-04-18] Dostupné z: http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2013/05/Navstevnost_PAMATKY_2013.pdf

NPÚ (2015): Nemovité památky [online]. [cit. 2015-03-18] Dostupné z: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>

NPÚ (2015): Světové dědictví, NKP, chráněná území [online]. [cit. 2015-03-18] Dostupné z: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/hledani.php>

NPÚ (2015): Zákon o státní památkové péči [online]. [cit. 2015-04-10] Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>

Obec Ondřejov (2015): Ondřejov [online]. [cit. 2015-04-16] Dostupné z: <http://www.obecondrejov.cz/index.php?nid=2668&lid=cs&oid=310632>

Pivní obzor (2015): Historie [online]. [cit. 2015-04-20] Dostupné z: <http://www.pivniobzor.cz/clanky-kategorie/historie/>

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska (2015): Památky [online]. [cit. 2015-03-18] Dostupné z: http://www.historickasidla.cz/dr-cs/r-stredocesky-kraj/s-sakralni-architektura-monumentalni-kostely-klastery/#skat=2,4;r=3;page=1;dr_view_style=full

Středočeský kraj (2014): Žehušicko [online]. [cit. 2015-04-20] Dostupné z: <http://middleczech.kr-stredocesky.cz/zehusicko/>

Středočeský kraj (2015): Základní informace o kraji [online]. [cit. 2015-03-20] Dostupné z: <http://kr-stredocesky.cz/kraj>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Národní kulturní památky ve Středočeském kraji.

Název	Okres
Zámek Konopiště	Benešov
Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi	Praha-východ
Kostely sv. Václava a sv. Klimenta ve Staré Boleslavi	Praha-východ
Zámek Březnice	Příbram
Kostel sv. Jakuba v Jakubu u Kutné Hory	Kutná Hora
Hrad Český Šternberk	Benešov
Zámek Hořovice	Beroun
Hrad Karlštejn	Beroun
Hrad Kokořín	Mělník
Kostel sv. Bartoloměje v Kolíně	Kolín
Městské opevnění v Kourimi	Kolín
Hrad Křivoklát	Rakovník
Kostel sv. Barbory v Kutné Hoře	Kutná Hora
Vlašský dvůr v Kutné Hoře	Kutná Hora
Slovanské hradiště Slavníkovců Libice	Nymburk
Památník Lidice	Kladno
Zámek Mnichovo Hradiště	Mladá Boleslav
Park a zámek v Průhonicích	Praha-západ
Kostel Panny Marie s klášterem - Svatá Hora	Příbram
Soubor hornických památek v Březových Horách	Příbram
Přemyslovské hradiště Levý Hradec	Praha-západ
Sázavský klášter	Benešov
Zámek Kačina	Kutná Hora
Zříceniny hradů Točnick a Žebrák	Beroun
Zámek Veltrusy	Mělník
Kostel sv. Mikuláše ve Vinci	Mladá Boleslav
Slovanské hradiště Budeč	Kladno
Zámek Žleby	Kutná Hora

Zdroj: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/hledani.php>

Příloha 2: Vybrané gotické kulturní památky ve Středočeském kraji.

Název	Okres
Hrad Karlík	Beroun
Tvrz Hradiště	Kladno
Tvrz Hradenín	Kolín
Tvrz Na Hradě	Kolín
Hrad Sion	Kutná Hora
Tvrz Hodkov	Kutná Hora
Hrádek Lomec	Kutná Hora
Hrad Chlum	Kutná Hora
Hrad Pirkštejn	Kutná Hora
Hrad Odranec	Kutná Hora
Hrad Talmberk	Kutná Hora
hrad Valečov	Mladá Boleslav
Hrádek Starý Stránov	Mladá Boleslav
Hrad Kuncberk	Nymburk
Hrad Zvířetice	Mladá Boleslav
Hrad Málkov	Mladá Boleslav
Hrad Mydlovar	Nymburk
Hrad Jenštejn	Praha-východ
Hrad Ježov	Praha-východ
Hrad Zlenice	Praha-východ
Tvrz Sulice	Praha-východ
Hrad Tehov	Praha-východ
Hrad Okoň	Praha-západ
Hrad Valdek	Příbram
Hrad Ostromeč	Příbram
hrad vrškamýk	Příbram
Hrad Kozí hřbet	Příbram
Hrad Vysoký Chlumec	Příbram
Hrad Džbán	Rakovník
Kostel sv. Václava Ratboř	Kolín
klášter františkánský s kostelem sv. Františka Serafinského	Benešov
Klášter kapucínů	Kolín
Klášter cisterciácký	Kutná Hora
Rezidence sedleckého kláštera	Kutná Hora
Klášter Skalka	Praha-západ
Klášter Kiliánský ostrov	Praha-západ
Tvrz Popovice	Benešov
Tvrz Slavkov	Benešov
Tvrz Humniště	Kladno
Tvrz Na Valech	Kolín
Tvrz Lažany	Praha-východ
Tvrz Pičín	Příbram
Tvrz J. Krčina	Příbram
Bazilika navštívení Panny Marie	Kutná Hora
Kostel sv. Jiljí Nymburk	Nymburk
Kostel sv. Jiří Velvary	Kladno
Kostel sv. Markéty Zvole	Praha-západ
Kostel svatého Petra v okovech	Mladá Boleslav
Kaple všech svatých s kostnicí Kutná Hora	Kutná Hora
Kostel sv. Vojtěcha	Praha-západ

Zdroj: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/hledani.php>

Příloha 3: Vybrané hrady, tvrze a zříceniny (kulturní památky) ve Středočeském kraji.

Název	Okres	Druh stavby
Hrad Karlík	Beroun	hrad
Hrádek Lomec	Kutná Hora	hrad
Hrad Pirkštejn	Kutná Hora	hrad
Hrad Kuncberk	Nymburk	hrad
Hrad Jenštejn	Praha-východ	hrad
Hrad Ježov	Praha-východ	hrad
Hrad Vysoký Chlumeč	Příbram	hrad
Hrad Sion	Kutná Hora	zřícenina
Hrad Chlum	Kutná Hora	zřícenina
Hrad Odranec	Kutná Hora	zřícenina
Hrad Talmberk	Kutná Hora	zřícenina
Hrad Valečov	Mladá Boleslav	zřícenina
Hrádek Starý Stránov	Mladá Boleslav	zřícenina
Hrad Zvířetice	Mladá Boleslav	zřícenina
Hrad Málkov	Mladá Boleslav	zřícenina
Hrad Mydlovar	Nymburk	zřícenina
Hrad Zlenice	Praha-východ	zřícenina
Hrad Tehov	Praha-východ	zřícenina
Hrad Okoř	Praha-západ	zřícenina
Hrad Valdek	Příbram	zřícenina
Hrad Ostromeč	Příbram	zřícenina
Hrad Vrškamýk	Příbram	zřícenina
Hrad Kozí hřbet	Příbram	zřícenina
Hrad Džbán	Rakovník	zřícenina
Hrad Javorník	Benešov	zřícenina
Čejchanův hrádek	Benešov	zřícenina
Hrad Stejc	Benešov	zřícenina
Hrad Trhový Štěpánov	Benešov	zřícenina
Hrad Týnec nad Sázavou	Benešov	zřícenina
Hrad Běleč	Kladno	zřícenina
Tvrz Hradiště	Kladno	tvrz
Tvrz Hradenín	Kolín	tvrz
Tvrz Na Hradě	Kolín	tvrz
Tvrz Hodkov	Kutná Hora	tvrz
Tvrz Sulice	Praha-východ	tvrz
Tvrz Popovice	Benešov	tvrz
Tvrz Slavkov	Benešov	tvrz
Tvrz Humniště	Kladno	tvrz
Tvrz Na Valech	Kolín	tvrz
Tvrz Lažany	Praha-východ	tvrz
Tvrz Pičín	Příbram	tvrz
Tvrz J. Krčina	Příbram	tvrz
Tvrz Malešov	Kutná Hora	tvrz

Zdroj: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/hledani.php>